

UNIVERSITATEA "BABEȘ - BOLYAI" DIN CLUJ-NAPOCA

FACULTATEA DE STUDII EUROPENE

MAREA BRITANIE ȘI CONSTRUCȚIA UNIUNII

EUROPENE

LA ÎNCEPUTUL SECOLULUI XXI

--- TEZĂ DE DOCTORAT ---

Coordonator Științific:

Prof. Univ. Dr. Vasile Pușcaș

Doctorand:

Eduard Magiar

2013

Conținut

INTRODUCERE	4
CAPITOLUL I	12
ÎNCEPUTURILE UE ȘI ATITUDINEA MARII BRITANII	12
CAPITOLUL II	15
MARGARET THATCHER ȘI RELAȚIILE MARII BRITANII CU COMUNITATEA EUROPEANĂ (1979-1990).....	15
CAPITOLUL III	18
RELAȚIILE MARII BRITANII CU UE ÎN PERIOADA PRIMILOR MINIȘTRI JOHN MAJOR ȘI TONY BLAIR	18
III. 1. Marea Britanie și construcția europeană în perioada primului ministru John Major	18
III. 2. Marea Britanie și construcția europeană în perioada primului ministru Tony Blair	22
CAPITOLUL IV	25
RELAȚIILE MARII BRITANII CU UNIUNEA EUROPEANĂ DIN 2001 PÂNĂ ÎN PREZENT - PERSPECTIVA CONSTRUCȚIEI EUROPENE.....	25
IV. 2. Marea Britanie și Convenția pentru o Constituție a Europei	29
IV. 3. Marea Britanie – extinderea spre Est și problema imigranților	32
IV. 4. Marea Britanie și Tratatul de la Lisabona	36
IV. 5. Marea Britanie și criza economică a Uniunii Europene	39
CONCLUZII	43
BIBLIOGRAFIE	46
Surse inedite.	46
Surse editate. Lucrări speciale.	46
Lucrări generale.	49
Articole.	59
Periodice.	70
Publicații și declarații oficiale ale unor instituții. Surse electronice.	72

Listă de abrevieri

1. AELS (EFTA) - Asociația Europeană a Liberului Schimb;
2. BCE – Banca Centrală Europeană;
3. CAER – Comunitatea de Ajutor Economic Reciproc;
4. CE – Comunitatea Europeană;
5. CECO – Comunitatea Economică a Cărbunelui și Oțelului;
6. CEE – Comunitatea Economică Europeană;
7. CSCE – Conferința pentru Securitate și Cooperrare în Europa;
8. ECU – unitate monetară europeană;
9. EURATOM – Comunitatea Europeană pentru Energie Atomică;
10. GATT – Organizația Mondială a Comerțului;
11. NATO – Organizația Tratatul Atlanticului de Nord;
12. OECE - Organizația Europeană de Cooperare Economică
13. PAC – Politica Agrară Comună;
14. PESC – Politica Externă și de Securitate Comună;
15. UE – Uniunea Europeană;
16. UEM – Uniunea Economică și Monetară;

MAREA BRITANIE ȘI CONSTRUCȚIA UNIUNII EUROPENE LA ÎNCEPUTUL SECOLULUI XXI

INTRODUCERE

Un subiect de cercetare științifică presupune pe lângă o motivație solidă a acestui demers și o abordare multiplă privind maniera de studiu pentru scopul atingerii obiectivului propus. Ideea tratării unui subiect care să analizeze din toate unghiurile posibile relația Marii Britanii în raport cu procesul de construcție europeană pare suficient de generoasă la prima vedere. Dar, disecarea multiplelor aspecte care includ un astfel de subiect implică, în final, o cercetare minuțioasă și foarte complexă ce reiese tocmai din inter - relaționarea numeroșilor factori implicați într-un proces la fel de complex și nu lipsit de contradicții și animozități, la toate nivelele. Cercetarea relației Marii Britanii cu UE, în contextul construcției europene, nu este un proces care să aibă stabilit din start un punct terminus pentru că însăși construcția europeană, la început de mileniu trei, nu și-a propus o finalizare în termeni cronologici, fiind caracterizată mai degrabă de complexitatea deosebită a întregului ansamblu european. Statele europene care fac parte din UE au ca principală caracteristică relații multiple din toate punctele de vedere.

În această idee considerăm că lucrarea noastră se înscrie în sfera relațiilor internaționale contemporane, de la titlul, până la abordare, structură și subiect. Mai mult, subiectul în sine este ancorat puternic în actualitate pentru că relația Marii Britanii cu UE este încă una atipică în comparație cu celelalte state europene. Această relație, deși în ansamblu previzibilă, este complexă și mereu schimbătoare prin maniera în care guvernul britanic tratează relația cu partenerii europeni din UE. Demersul nostru a conferit acestui aspect de înscriere în actualitate importanța cuvenită, deoarece au fost incluse comentarii despre evenimente care se derulează inclusiv la începutul anului 2013.

Ținând seama de aceste aspecte, demersul nostru și-a fixat scopul și obiectivele cercetării. Acestea pleacă de la constatarea unor realități care sunt încă în plină desfășurare la nivelul UE. În cadrul acesteia, Marea Britanie are realmente un rol special, fiind un

membru care se distinge prin multe aspecte care s-au remarcat pe parcursul evoluției UE. De remarcat faptul că britanicii au avut suficientă influență asupra Comunității Europene încă din perioada incipientă, atunci când nu făceau parte din structurile europene fondate de cei șase membri. Acest fapt arată recunoașterea importanței Regatului Unit la nivel european, în etapa de preaderare. Încă din acea fază, britanicii își exprimau mai vizibil, mai direct sau nu, nu numai intențiile de aderare dar și căile prin care concepeau realizarea acestui pas atât de important și cu efecte majore pe termen lung. Reliefarea acestui aspect constituie scopul cercetării în partea inițială a lucrării. Politica externă, diplomația britanică în general au o veche tradiție și o recunoaștere unanimă pe parcursul istoriei. Acel melanj de flexibilitate, tratative cu sopuri bine definite, paralel cu concepte conservatoare prin excelență și principii de la care nu a făcut rabat aproape niciodată, au făcut din Marea Britanie un partener incomod pentru orice stat catalogat în ipostaze diferite, de la un posibil adversar, până la probabilitatea unui viitor aliat. Un obiectiv al cercetării noastre l-a constituit reliefarea acelor metode folosite de diplomația britanică în toate etapele construcției europene. Mai mult decât oricare alte state, politica externă a Regatului Unit s-a bazat pe o diplomație deosebit de complexă pentru că a utilizat toate metodele cunoscute în timp, uzând chiar și de unele originale. Pentru britanici și guvernele lor, diplomație și poziție fermă a însemnat, în relațiile internaționale, folosirea unor oportunități cu maxime avantaje. Această manieră s-a manifestat inclusiv în acele perioade considerate pasive de către alții, dar care, de fapt era o așteptare pentru momentul favorabil când interesele Marii Britanii puteau fi apărate și reprezentate la nivelul optim.

Folosirea informațiilor dintr-o bibliografie care este în mod covârșitor britanică, precum și în mai mică măsură din surse inedite de arhivă, a avut drept scop scoaterea în evidență a politicilor britanice în toate etapele relațiilor directe cu UE, de la preaderare până la momentul crizei anului 2012. S-a pornit de la un fapt concret, de la un eveniment cu un impact mai mare sau mai mic, pentru a se scoate în evidență maniera în care politicienii britanici, respectiv diplomația guvernelor de la Londra au reușit să maximizeze interesele lor de natură economică și politică. Metoda de lucru este o combinație între maniera de tip descriptiv – narativ cu cea de analiză critică pe subiect. Sursele bibliografice s-au folosit ca suport auxiliar pentru analiza propriu-zisă, inclusiv de tip dezbateră. Acest lucru a fost posibil pentru că istoriografia britanică, pe de o parte, și cea europeană, pe de altă parte, nu au împărtășit idei, concepte, opinii identice în majoritatea problemelor la nivelul UE. De la

constituirea Comunității Economice a Cărbunelui și Oțelului (CECO) și până la Tratatul de la Lisabona, parcursul evoluției UE a fost pe cât de complex pe atât de presărat adesea cu sinuozități și controverse.

Plecând de la ipoteza conform căreia Marea Britanie a fost interesată din totdeauna de aspectele economice, de piață cu predilecție, că este o națiune cu veleități de comercianți prin excelență, s-au folosit exemplele de negocieri, acțiuni la toate nivele pentru ca scopul de natură economică să fie realizat într-o proporție cât mai mare. Demersul cercetării de față a avut ca obiectiv contrapunerea ideilor, conceptelor, principiilor britanicilor în raport cu cele exprimate de către celelalte state europene din UE. Mai mult, acest tip de expunere de idei tip - dezbateri a vizat autorii istoriografiei britanice și s-a prelungit inclusiv spre politicienii din toate partidele de pe scena politică a Regatului Unit.

În politica Marii Britanii față de UE și construcția europeană în general, în relațiile cu celelalte state membre UE, au fost permanent, inclusiv în prezent (2012), poziții diferite chiar în interiorul Regatului Unit, de la simple opinii divergente până la contradicții radicale, mai ales în exprimarea la nivelul mass media sau în Parlamentul de la Londra. Redarea acestor opinii pe baza surselor bibliografice s-a făcut prin contrapunere de idei, în paralel cu analize și comentarii critice de tip concluzii personale. Această manieră a fost preferată ca metodă de redactare pentru că însăși natura evenimentelor, evoluția și finalitatea lor a solicitat o astfel de abordare.

Stilul diacronic de lucru în redactare a fost utilizat uneori prin prisma folosirii informațiilor din bibliografie ca material auxiliar pentru a avea argumente în emiterea unor păreri, concluzii sau ipoteze. Această manieră de lucru a fost posibilă și datorită faptului că istoriografia britanică nu este liniară. Am încercat, și în mare parte considerăm că am reușit, corelarea evenimentelor cu evoluțiile conceptuale, paralel cu redarea în stil diacronic, chiar dacă au apărut, inerent, unele fracturi pe linie cronologică.

În cadrul demersului nostru au fost cercetate, uneori cronologic, căile prin care Marea Britanie și-a urmărit obiectivele economice și politice. Pentru perioada de preaderare s-au folosit, în scopul argumentării, și documente inedite, recent desecretizate din arhivele britanice. Am optat pentru aceste abordări pentru că și politicile britanicilor au fost realizate pe diverse planuri, dar cu aceeași preocupare pentru apărarea intereselor proprii:

- apărarea și promovarea, uneori prin orice mijloace, a modelului lor de piață, aceea manieră de a face comerț, ridicată până la rangul de adevărată filosofie de piață;
- care a fost viziunea și poziția guvernelor de la Londra relativ la intrarea în CE, constituirea acesteia și evoluția ulterioară, rolul și apoi participarea Regatului Unit la construcția europeană propriu-zisă;
- modul cum aspectul politic a determinat regulile de piață în UE;
- motivația pentru care Marea Britanie a pus mai multă pondere, a insistat mai mult pe aspectul extinderii UE decât pe partea dezvoltării instituționale, așa cum voia centrul de la Bruxelles;
- expunerea politicilor britanice față de probleme diferite precum piața internă, construcția instituțională, diferitele tratate semnate la nivelul UE, politica de securitate și dezvoltarea acesteia;
- tendința permanentă a Londrei de a-și menține o „relație specială” cu SUA în cadrul Alianței Nord Atlantice și de multe ori în opoziție cu ceilalți aliați și parteneri europeni;
- filosofia construcției europene văzută din ambele direcții, respectiv britanică și a celorlalte state membre din UE;
- cum interacționează Regatul Unit cu procesul de construcție europeană, ce aport are la acesta și cu ce efecte directe asupra economiei și politicii britanice;
- care este evoluția acestor politici practicate de britanici în a doua jumătate a secolului XX și începutul secolului XXI;
- în ce măsură politica externă a Marii Britanii, în relația cu UE, a rămas aceeași sau s-a modificat uneori în funcție de împrejurările politice ori de diferitele guverne de la Londra;
- cum a reușit Marea Britanie să ducă o politică relativ de echilibru cu UE, având în vedere deseori opinii și acțiuni diferite și chiar divergente față de cele ale celorlalte state membre;
- evoluția politică a Marii Britanii în raporturile cu UE, în condițiile în care au fost la guvernare atât conservatorii cât și laburiștii;
- dacă în aceste condiții s-a menținut o linie de consecvență a politicii externe sau a fost adoptată în funcție de ce orientare politică era la Londra;

Fiecare dintre premierii care au fost la Downing Street 10 și-au pus amprenta personalității lor într-o măsură mai mare sau mai mică asupra relațiilor Marii Britanii cu UE. Dar se distinge, totuși, cea în care a fost premier Margaret Thatcher, prin mai multe aspecte care au fost subliniate, în detaliu, în capitolul respectiv:

- maniera de abordare a negocierilor pentru semnarea Tratatului de la Nisa;
- contribuția unanim recunoscută a primului ministru Margaret Thatcher prin concretizarea unei anumite politici interne a pieței UE;
- menținerea unui relativ echilibru față de aliații europeni, în pofida unei relații vizibil apropiate și „speciale” cu SUA;

Epoca Margaret Thatcher este tratată într-un capitol distinct, pornind de la dezideratele propuse până la împlinirile sau neîmplinirile respective. Pe lângă aceasta, dificultățile de relație între premierul britanic și UE au atras Marii Britanii denumirea de „partener incomod”.

Epoca Margaret Thatcher, evoluția pe plan intern a Marii Britanii trebuiau să fie tratate ținând seama tot mai mult de configurația internațională, de cursul evenimentelor de natură externă. Până la acea dată Marea Britanie și-a permis încă luxul conservării „splendidei izolări” pentru că a profitat de insularitatea sa geografică. De atunci însă, se vede nevoită, din ce în ce mai accentuat, să tindă spre a deveni parte a unui continentalism european care îi displăcea în mod evident, dar pe care trebuia să-l accepte, preferând astfel viitoarea apartenență „de facto” la Uniunea Europeană. Se contura destul de clar faptul că viitorul națiunilor europene era al unității și comunității statelor. Aceasta pentru că, deși Europa era încă împărțită în cele două blocuri politico-militare, totuși niciun stat european nu mai putea avea pretenția că putea dicta vreun demers politic, economic sau militar. Mai mult decât alte state de pe alte continente, cele europene resimțeau cel mai puternic impactul evenimentelor internaționale.

Margaret Thatcher a simțit faptul că Marea Britanie pierdea teren ca mare putere pe plan internațional și a promis o apărare mai hotărâtă și mai eficace a intereselor economice, politice și strategice ale Marii Britanii la nivel mondial.

Sunt subliniate și interpretate aspectele cu consecințe pe plan economic, social și politic din relația guvernului britanic cu UE:

- aportul Marii Britanii la această construcție prin modelul britanic de piață;

- construcția europeană și, în cadrul acesteia, dacă Marea Britanie este un partener european dificil;
- dilema America sau Europa?
- negocierea participării la bugetul comunitar;
- liberalizarea pieței comunitare;
- politica ce se referă la Marea Britanie și „ceilalți”.

Toate aceste aspecte au fost tratate plecând de la bibliografia și istoriografia consultată în vederea demersului de cercetare. S-a putut realiza o contrapunere a opiniilor diferite cu privire la acțiunile premierului Margaret Thatcher în relația cu UE și construcția europeană în general.

Capitolul rezervat pentru următorii premieri, respectiv John Major și Tony Blair, este subîmpărțit în două subcapitole, având în vedere diferențele de abordare a politicii britanice față de UE în respectivele perioade.

John Major era considerat continuatorul politicii conservatoare moștenite de la Margaret Thatcher. A reușit totuși să semneze tratatele de la Maastricht și Amsterdam în condițiile unor negocieri rezonabile pentru Marea Britanie. Regatul Unit și-a adus contribuția pentru protejarea intereselor sale, cu toate acuzele venite de la opoziția parlamentară britanică.

Următorul premier, Tony Blair, venind cu al său „New Labour”, a adus o contribuție în plus în relația cu UE, impunându-și de multe ori amprenta propriei personalități puternice. Felul în care a reușit acest lucru este abordat prin exemplificarea surselor bibliografice cu accent, acolo unde era posibil, pe conceptele promovate de Tony Blair, pentru a se justifica terminologia politică de „blairism”.

În acest subcapitol se tratează modul cum premierul Blair încearcă să aplice „noul laburism” în perspectiva imediată, dar și pe termen mediu a relațiilor Marii Britanii cu UE. Alte aspecte sunt tratate cu analiză critică, acestea fiind legate de: politica relativ echilibrată dar și dificilă între presiunile social - economice și politice din interior, în raport cu demersurile pe plan extern în relația cu UE, în sensul de a o îmbunătăți permanent; influența tratatelor și actelor UE asupra politicii Marii Britanii, atât pe plan intern cât și extern.

Capitolul care tratează *Relațiile Marii Britanii cu UE din 1992 până în prezent* este cel în care se încearcă de fapt justificarea titlului lucrării. Tratarea capitolului pornește de la o manieră pe bază de concepte, aserțiuni și concluzii, puncte de vedere personale.

Acest capitol își propune să trateze ultima perioadă, respectiv din 1992 până în prezent, sub această formă:

- realități și perspective în raporturile dintre tendința politicii conservatoare a Marii Britanii în relația cu UE și promovarea intereselor economice în UE;
- poziția Marii Britanii în raport cu actele oficiale emise de UE (Tratatul de la Nisa, Declarația de la Laeken, Tratatul de la Lisabona) și influența acestora asupra politicii guvernului britanic;
- poziția Marii Britanii în UE, în raport cu provocările politico - economice ale începutului secolului XXI.
- evoluția relațiilor Marii Britanii cu UE, în contextul conservatorismului britanic și necesitatea lărgirii piețelor în Europa;
- menținerea Marii Britanii în UE, cu rol principal în luarea deciziilor, dar cu pretenții speciale și păstrarea unor privilegii care țin de tradiția britanică, atât la nivel politic, juridic cât și economic;
- minimalizarea cât mai cuprinzătoare a dezavantajelor apartenenței la UE și, în paralel, maximizarea avantajelor Marii Britanii;
- politica externă și de securitate a UE prin prisma intereselor Marii Britanii;
- adaptarea politicilor guvernului britanic la complexitatea relațiilor internaționale, în general, și la faptul că UE este realmente un jucător important la nivel global.

Acest capitol și-a propus să scoată în evidență contribuția reală și consistentă a Marii Britanii la construcția europeană, la sfârșit de secol XX și începutul secolului XXI.

Capitolul care se referă la *Marea Britanie și extinderea europeană* are ca subcapitol *Studiu de caz: aderarea României*. Cele două părți sunt distincte, deși în a doua parte se observă interferența dintre România și Ragatul Unit atunci când este posibil acest lucru.

În principal, prima parte a capitolului se referă la:

- poziția Marii Britanii față de problema extinderii UE, prin primirea de noi membri;

- atitudinea constantă a Marii Britanii față de extinderea UE, prin aderarea unor noi membri, mai ales din Europa de Est;
- poziția guvernului britanic față de această problemă, vizibilă prin două aspecte: beneficiile economice, de piață ale Marii Britanii și diluarea pozițiilor de lideri ai Franței și Germaniei, prin înmulțirea numărului de membri ai UE;
- viziunea conservatoare privind construcția europeană, la începutul secolului XXI, respectiv poziția premierului David Cameron.

Concluziile însumează o prezentare succintă a principalelor caracteristici ale lucrării, dar și posibilele perspective și ipoteze ale evoluției relațiilor Marii Britanii cu UE pentru perioada următoare, în contextul european și mondial.

CAPITOLUL I

ÎNCEPUTURILE UE ȘI ATITUDINEA MARII BRITANII

Considerăm că este oportună, pentru început, prezentarea sintetică a evoluției UE de la momentele incipiente, de fondare până la începutul secolului XXI, dar incluzând și raportarea Marii Britanii la procesul construcției europene, urmând ca dezvoltarea propriu-zisă a subiectului să fie realizată în celelalte capitole.

Construcția europeană, concretizată ca o realitate dominantă și cunoscută, la început de mileniu III, sub numele de Uniunea Europeană, este cu certitudine unul dintre cele mai importante evenimente din istoria Europei, în a doua jumătate a secolului XX. Sunt mai multe aspecte pentru care o considerăm astfel:

- complexitatea sa din punct de vedere politic, economic, social, cultural;
- a durat câteva decenii și procesul nu s-a încheiat încă;
- procesul s-a derulat exclusiv pe cale pașnică, deși au fost permanent tensiuni între unele state europene privind modalitățile de creare a acestui organism european;
- constituirea Uniunii Europene este, până în prezent, singura etapă din lunga istorie europeană în care mai multe state europene se aliază nu împotriva unui inamic comun, ci pentru o cauză comună; aceasta, în pofida unor aluzii că UE se dorea o contrapondere față de expansiunea și influența unor puteri din vest și din est.

Unii istorici au accentuat chiar acest aspect, considerându-l fundamental din mai multe puncte de vedere. În primul rând, se remarcă faptul că Europa a avut parte de două mari conflicte care au unificat-o temporar și parțial, cel puțin din necesitate, trecând chiar peste ideologiile diferite, în mare parte pentru primul caz, respectiv rezistența opusă de către aproape tot continentul dictaturii lui Hitler, pentru al doilea caz. În alt conflict, în premieră pentru Europa, Războiul Rece, atunci când politica lui Stalin a determinat, în mare măsură, procesul de unificare europeană spre constituirea unor adevărate instituții durabile și cu caracter supranațional. Analizând retrospectiv toată evoluția sentimentului de solidaritate al europenilor, începând de la bătălia de la Salamis (480 î.e.n.) până în zilele noastre, găsim o explicație pe cât de simplă pe atât de concludentă: „Europa nu s-a aliat niciodată pentru ceva, ci împotriva a ceva. Unitatea Europei se face simțită mai ales în

defensivă comună contra unui pericol comun, imaginar sau real, iar dacă primejdia dispare, dispare și unitatea”.¹

Inițierea acestui proiect foarte amplu și ambițios, datorită dimensiunilor sale politice, economice și geografice a fost considerată un act fundamental, mai ales dacă este raportat la valorile și identitatea europeană, la spațiul european, la spiritul epocii de sfârșit de secol XX.

Privind retrospectiv, ideea unei Europe unite nu este o noutate, pentru a doua jumătate a veacului XX, pentru că visul lui Napoleon a fost acela de a face din popoarele europene unul singur, acest deziderat fiind un adevărat punct de convergență al politicii împăratului francez. Victor Hugo a avut o adevărată viziune privind viitorul european, atunci când vedea o Europă în care nu războaiele vor decide marile evenimente, ci un fel de „senat suveran”, asemănător legislativului Franței din vremea sa.

Proiectul de declarație a rezistențelor europene (din Franța și Italia), elaborat la Geneva, în 1944, constata: „În intervalul unei singure generații, Europa a fost epicentrul a două conflicte mondiale care, întâi de toate, au avut ca origine existența a treizeci de state suverane pe acest continent. Este important să remediem această anarhie prin crearea unei Uniuni federale între popoarele europene. Pacea europeană este cheia de boltă a păcii mondiale. Doar o Uniune federală va permite participarea poporului german la viața europeană fără ca el să fie un pericol pentru alte popoare”.² Așadar, se inducea ideea că simpla existență a mai multor popoare și națiuni din Europa ar fi una din cauzele care au generat atâtea conflicte grave pe acest continent. Or, pentru a evita conflictele pe viitor, aducerea acestor state la un numitor comun, într-o Uniune Europeană, ar duce în mod firesc la o pace perpetuă.

Cu toate acestea, pentru ideea unei Europe unite, considerăm că mai semnificativ este discursul lui Winston Churchill în aula Universității din Zürich, în 19 septembrie 1946. Început cu celebrele fraze „*Doresc să vă vorbesc astăzi despre tragedia Europei. Acest nobil continent cuprinde cele mai frumoase și mai cultivate regiuni ale lumii [...]. Este fântâna credinței creștine și a eticii creștine*”, emblematicul politician britanic oferă și soluția pentru ca Europa, în perspectivă „*să fie la fel de liberă și fericită cum e Elveția*”. În

---

¹ Hagen Schulze, *Stat și națiune în istoria europeană*, Iași, Editura Polirom, 2003, p. 301.

² Henri Burgmans, *L'idee européenne, 1918-1965*, Bruges, Collège d'Europe, 1965. *Declarația rezistenței europene*, Geneva, 1944, p. 14.

opinia sa, aceasta era catalogată astfel: *„Trebuie să construim un fel de Statele Unite ale Europei. Primul pas este formarea unui Consiliu al Europei. Dacă la început nu toate statele Europei vor să intre în Uniune, trebuie ca noi să lucrăm pentru a alătura și uni acele state care o doresc și o vor”*.³ Considera că aceasta era singura cale prin care cetățenii Europei puteau să-și recâștige *„simplele plăceri și speranțe care fac viața să merite a fi trăită”*. Procesul creării acestei Europe unite este descris altfel de Winston Churchill: *„Tot ce trebuie e ca sute de milioane de bărbați și femei să facă bine în loc de rău și să primească drept răsplată, binecuvântări în loc de blesteme.”* Mai surprinzător a fost faptul că propunea un parteneriat între Franța și Germania deoarece *„nu poate exista o reînviere a Europei fără o Franță puternică spiritual și o Germanie puternică spiritual”*.⁴

---

³ *The Origins 1945-1957, The history of the European Union*, vezi www.historiasiglo20.org/europe/antecedentes2.htm, 12 martie 2012.

⁴ *Ibidem*.

CAPITOLUL II

MARGARET THATCHER ȘI RELAȚIILE MARII BRITANII CU COMUNITATEA EUROPEANĂ (1979-1990)

Referitor la poziția față de procesul de unificare a Europei, despre Margaret Thatcher s-ar putea spune pur și simplu: „A fost împotriva!”⁵ Dar nu există ceva mai mult de această afirmație. Doamna Thatcher face parte din generația care a trăit al doilea război mondial ca adolescentă. Nu poate fi acuzată de naționalism pentru că păstrează cu mândrie memoria pentru Marea Britanie, care a stat singură vreme de un an în fața lui Hitler (din iunie 1940 până în 22 iunie 1941 când Hitler și-a arătat intențiile și împotriva Uniunii Sovietice). „Războiul rece”, existența „Cortinei de fier” în Europa, confruntarea tacită dar evidentă dintre NATO și Tratatul de la Varșovia erau prezențe prea vizibile ca să poată fi ignorate. Acestea erau realitățile europene la preluarea primului mandat de premier de către Margaret Thatcher.

Paralel cu preluarea funcției de prim ministru al guvernului britanic, Margaret Thatcher a preluat și problemele cu care se confrunța în relația cu Comunitatea Europeană, aflată în plină construcție. Două dintre aceste probleme erau stringente și de actualitate: constituirea Sistemului Monetar European și contribuția Marii Britanii la bugetul comunitar. În perioada primului său mandat, Margaret Thatcher moștenește apartenența Marii Britanii la structurile europene constituite până în acel moment. Cu aceste structuri europene Marea Britanie va duce o politică selectivă, diferențiată, dar permanent în acord cu numitorul comun care se chema apărarea intereselor economice, mai ales piața britanicilor. Unii autori consideră că Margaret Thatcher trata Europa ca pe o „afacere”.⁶ Nu întâmplător, consilierul șef al premierului Margaret Thatcher pe probleme economice (Alan Walters) avea mai multă influență decât ministrul de finanțe. Și pe acest plan, principiile și pragmatismul caracteristice premierului Margaret Thatcher se transpun în liniile principale ale politicii externe dusă de Marea Britanie în această perioadă. Astfel, la momentul preluării

---

⁵ *Ibidem.*

⁶ Juliet S. Thompson, Wayne C. Thompson, *op. cit.*, p. 116.

guvernului, în 1979, Margaret Thatcher era împotriva aderării Marii Britanii la *Sistemul Monetar European*, înființat în același an de către *Comsia Jenkins*.

Integrarea în Comunitatea Europeană, pentru un stat cu tradiții atât de conservatoare nu a fost ușoară. Aceasta în primul rând pentru că procesul era interactiv, în timp, cerând multe compromisuri și reajustări dar, în esență, Marea Britanie a știut să negocieze mai totdeauna în avantajul ei, al britanicilor în general. În această manieră a reușit prin politicienii ei, de data aceasta prin cel mai reprezentativ, primul ministru Margaret Thatcher, să evite ca procesul de integrare să fie unul sinonim cu unul de dispariție a identității, cu o uniformizare în cadrul sistemului european. De aceea, unul dintre primii miniștri cei mai consecvenți și mai aspri critici ai *Comunității Economice Europene* a fost cel britanic. A continuat să facă această critică, constructivă de altfel, inclusiv la adresa *Uniunii Europene*, după ce nu a mai fost în funcția de premier al guvernului britanic. Nu i se poate reproșa că nu a sprijinit aderarea și integrarea Marii Britanii la marele proiect european, dimpotrivă. Însă criticile veneau din temerea că reformele care le realizase cu greutate pe parcursul anilor din cele trei mandate vor fi compromise de către Comunitatea Europeană prin ceea ce se prognoza a fi o conducere de tip centralizat european de la Bruxelles. Acestea sunt motivele pentru care Margaret Thatcher a semnalat continuu atenționări de alarmă ori de câte ori i se părea că sunt pericole reale sau chiar simple inconveniente din partea unei guvernări coordonate exclusiv de la Bruxelles. Adeptă declarată a autonomiei locale, a descentralizării, Margaret Thatcher nu putea să accepte fără nici o condiție revenirea la o astfel de situație, chiar dacă aceasta venea fie și din partea conducerii centralizate europene de la Bruxelles. Mai mult, îngrădirile europene veneau exact în domeniile monetar și de liber schimb, adică cele care au fost cel mai mult în atenția guvernului conservator britanic în epoca Thatcher. Referitor la aceste situații, premierul britanic declara: „*Nu am limitat cu succes influența statului în Marea Britanie doar ca să vedem reimpusă la nivel european, prin intermediul unui super – stat exercitând o nouă dominație de la Bruxelles*”.⁷ Pentru ca să fie și mai convingătoare în această afirmație, premierul britanic dădea exemplul care i se părea a fi cel mai concludent, cel al Uniunii Sovietice, care încercase ani în șir să uniformizeze economia și politica statelor satelit din

---

⁷ Margaret Thatcher, *Discursul de la Bruges* din data de 20 septembrie, 1988, disponibil la <http://www.margaretthatcher.org/speeches/displaydocument.asp?docid=107332>, 10 ianuarie 2011.

Europa de Est, din sfera sa de influență, și în final nu a dat rezultatele dorite, dimpotrivă, a capotat. Redăm opinia ei în acest sens: „Într-adevăr este ironic că exact acum, când țări precum Uniunea Sovietică, care au încercat să conducă totul de la centru, învață că succesul depinde tocmai de dispersarea puterii și a deciziilor de la centru, există țări în Comunitate care se pare că vor să meargă exact în aceeași direcție opusă”.⁸

---

⁸ *Ibidem.*

CAPITOLUL III

RELAȚIILE MARII BRITANII CU UE ÎN PERIOADA PRIMILOR MINIȘTRI JOHN MAJOR ȘI TONY BLAIR

III. 1. Marea Britanie și construcția europeană în perioada primului ministru John Major

Demisia doamnei Margaret Thatcher din funcțiile de prim ministru și lider al conservatorilor l-a adus ca succesor pe John Major, în 29 noiembrie 1990. Acesta prelua o sarcină dificilă, cel puțin din două motive: era foarte greu, chiar imposibil (în opinia multor istorici și politicieni) ca noul premier să se ridice la nivelul la care a ajuns Margaret Thatcher atât pe plan intern dar mai ales extern, cu referire specială la relația Marii Britanii cu partenerii europeni. Sub alt aspect, John Major trebuia măcar să mențină, dacă nu să consolideze mai mult, poziția câștigată de Marea Britanie în rândul țărilor vest europene.

Startul guvernării John Major se deschide practic cu o încercare de a realiza un nou început, mai ales în relațiile cu restul statelor europene din C.E. Trebuia să accepte opiniile tot mai predominante ale conservatorilor britanici privind însăși natura marelui proiect european, în contextul relațiilor și mai ales intereselor Marii Britanii în raporturile cu Comunitatea Europeană.

La momentul preluării mandatului de prim ministru al guvernului britanic, John Major se afla într-o poziție aproape favorabilă pentru că Marea Britanie, respectiv guvernul ei, era poziționat în centrul dezbaterilor marilor probleme ale Comunității Europene. Cu toate acestea, evenimentele ulterioare, pe plan intern și extern vor duce la pierderea poziției favorabile și a influenței britanicilor chiar în primele luni ale mandatului John Major.

Pe parcursul construcției europene s-au semnat mai multe tratate și acorduri între statele membre. Unul dintre cele mai importante a fost categoric cel de la Maastricht. Prezentarea acordului s-a făcut în 11 decembrie 1991 și apoi în 18 decembrie 1991 au avut loc dezbaterile în Parlamentul britanic, ocazie cu care primul ministru John Major a

prezentat măsurile pe care guvernul britanic nu le-a acceptat. În principal acestea au fost cele referitoare la politica externă și capitolul cu problemele sociale. Acest fapt a determinat pe majoritatea parlamentarilor conservatori să accepte acordurile. Primul ministru a mai explicat faptul că prevederile din tratat referitoare la extinderea C.E. cu noi membri este de natură pozitivă pentru că ar servi în primul rând intereselor britanicilor, care erau contra ideilor de federalism în C.E., or venirea altor noi state ar dilua tot mai mult această idee. Este de înțeles că Marea Britanie considera că într-o C.E. cu mai mulți membri, votul și punctele ei de vedere ar putea cântări mai greu în fața marilor rivali Franța și Germania. Marea Britanie a mai câștigat un punct prin principiul subsidiarității. Această chestiune a fost introdusă ca un principiu cu caracter juridic.⁹

Concluziile referitoare la Tratatul de la Maastricht au fost relativ diferite în mediile politice din Franța și Marea Britanie. Astfel, chiar unii membri ai guvernului britanic au subliniat că tratatul este un document destul de limitat, în timp ce la Paris era altă opinie. Jacques Delors a afirmat, în Parlamentul European, că tratatul relansează practic viitorul C.E. și reia importanța deciziei care trebuie luată pentru realizarea Uniunii Monetare și, în consecință, promovarea integrării se poate face mai repede și mai eficient.¹⁰ Faptul că a atins ideea despre federalism nu numai în Parlamentul European, dar și în dialogul cu mass media europeană a fost considerat un derapaj din punct de vedere politic, chiar o greșeală. Sondajele de opinie au dat un adevărat semnal de alarmă și au scos în evidență serioase îndoieli mai ales în Irlanda, Danemarca, Germania (unde ideea Uniunii Monetare era foarte nepopulară) și chiar în Franța.

Considerăm că aceste diferențe de prezentare au fost mai ales pentru publicul larg din cele două state, public care, periodic, este electoratul propriu-zis și înseamnă totul pentru politicieni. În altă ordine de idei, aceste diferențe nu au dispărut realmente niciodată, doar că s-au manifestat la grade diferite de exprimare. Acestea vin dintr-o poziție majoră, dintr-un interes care își are rădăcinile în relațiile franco - americane și respectiv ale britanicilor cu americanii, din a doua jumătate a secolului XX. Aceste poziții nu au fost subliniate foarte vocal niciodată, dar s-au simțit permanent. Ne referim la următoarele fapte: Franța dorea o Europă occidentală cât mai puternică și independentă, din toate

---

⁹ „Hansard”, (18 Dec. 1991), cols. 275-86.

¹⁰ *Debates of the European Parliament*, în „Official Journal of the European Communities”, 12 Dec. 1991, No. 3-412/232-6.

punctele de vedere, pentru a-și întări poziția față de SUA. Acest lucru era posibil numai printr-o structură organizată compact și complex, pentru că Franța singură nu-și putea permite o astfel de poziție. De cealaltă parte, Marea Britanie a încercat permanent să contrabalanseze pozițiile de lideri din partea Franței și apoi a Germaniei, prin relațiile speciale care le promova cu SUA. Prin urmare, britanicii erau siguri că parteneriatul tradițional cu SUA funcționa ca o lege nescrisă, dar care periodic, în momentele de criză mai ales, ieșea pregnant în evidență.

Concluzia certă care se poate trage după Tratatul de la Maastricht (semnat la începutul anului 1992) este că a fost în final un compromis, dar unul pozitiv și cu largi posibilități de a-l face cât mai acceptabil din toate punctele de vedere și de către toate statele semnatare.

Din mai 1992, guvernul britanic începe să se pregătească pentru preluarea președinției europene. În acest sens începe o adevărată ofensivă pentru a-și îmbunătăți imaginea, pentru a-și demonstra fermitatea privind punerea în practică a acordurilor de la Maastricht. Startul acestei adevărate ofensive l-a dat ministrul însărcinat cu afaceri externe pentru Europa, Tristan Garel – Jones. Acesta a ținut un discurs, la Bonn, în mai 1992, în care a afirmat cu multă fermitate că guvernul britanic susține în totalitate acordurile de la Maastricht și avertizează, în același timp, că sunt reale pericole în cazul în care nu este ratificat de către toate statele.¹¹ Mai mult decât intervenția lui Tristan Garel – Jones, regina Marii Britanii, Elizabeta a II –a, va rosti, în mai 1992, primul ei discurs la Parlamentul european. Pe lângă semnificația simbolică a gestului ei, discursul a vrut să sublinieze seriozitatea cu care Marea Britanie tratează C.E. și Parlamentul European. În țara sa, însă, euroscepticii au criticat această inițiativă, fiind chiar enervați de gestul reginei.¹² Discursul și conținutul său au dus la o polemică aprinsă între euroscepticii britanici și regaliștii conservatori.

Premierul britanic John Major a considerat că dezbaterile din Parlament privind Tratatul de la Maastricht reprezintă o adevărată cotitură importantă pentru descentralizarea C.E. și un mare pas spre extinderea C.E., pe care o considera iminentă, de la 12 la 20 de state membre. El știa că destui de mulți politicieni se temeau de crearea unui

---

¹¹ „The Independent”, 14 mai, 1992.

¹² *Debates of the European Parliament*, în „Official Journal of the European Communities”, 12 May 1992, No. 3-418/103-4.

guvern central puternic la Bruxelles, lăsând, în acest mod, mai puține competențe guvernelor naționale. Guvernul britanic a profitat și a speculat din plin lipsa de popularitate a tratatului în unele țări și mai ales ideea „federalismului”, propagată de Jacques Delors atunci când a obținut concesiile solicitate. Respingerea prin referendum a Tratatului de la Maastricht de către danezi (în 2 iunie 1992) a consolidat practic poziția guvernului britanic, mai ales în postura sa de la 1 iulie, când va prelua președinția la C.E. În celelalte state din C.E., rezultatul referendumului din Danemarca (respingerea tratatului cu 50,7% față de 49,3%) s-a transmis ca o adevărată undă de șoc negativă.¹³

---

¹³ Stephen George, *op. cit.*, p. 246.

III. 2. Marea Britanie și construcția europeană în perioada primului ministru Tony Blair (2 mai 1997 - 27 iunie 2007)

La sfârșitul secolului XX și începutul mileniului trei, în Marea Britanie a activat un politician care și-a lăsat amprenta nu numai în viața politică britanică, dar și la nivel internațional. Acesta a fost Anthony Charles Lynton Blair, cunoscut sub numele de Tony Blair. El a reușit să aducă pentru Partidul Laburist un prestigiu deosebit nu numai prin longevitatea carierei politice, dar și prin ce a făcut în perioada cât a fost liderul acestui partid și la conducerea guvernului britanic.

La scurt timp după terminarea studiilor a intrat în politică alăturându-se Partidului Laburist, în anul 1975. În anii care au urmat s-a implicat din ce în ce mai mult în politică alături de laburiști și s-a făcut remarcat. O oportunitate deosebită se ivește pentru el după data de 12 mai 1994 când liderul laburist John Smith moare în urma unui atac de cord. Interimatul la conducerea partidului este asigurat de Margaret Beckett, până la organizarea alegerilor. La 30 mai 1994, Tony Blair și Gordon Brown se întâlnesc în restaurantul Granita din Islington și realizează o înțelegere politică. Urmarea acestui aranjament se vede la 21 iulie 1994 când Tony Blair îi învinge pe John Prescott și Margaret Beckett, obținând 57 de voturi și ajunge liderul Partidului Laburist.¹⁴

Este începutul unei cariere politice de excepție pentru gruparea laburistă reprezentată la cel mai înalt nivel de Tony Blair. Acesta își ține discursul oficial ca lider, la conferința Partidului Laburist din 4 octombrie 1994. Începe o activitate politică intensă ca partid de opoziție.

La Conferința partidului Laburist din octombrie 1996, începe o altă linie politică. Aceasta îl va avea ca promotor pe Tony Blair. Este vorba despre Noul Laburism (New Labour). Atunci se lansează sloganul ce dă startul acestei noi politici laburiste: „*Our case is simple that Britain can and must be better*”.¹⁵ Această lozincă va da rezultate pentru că, la 1 mai 1997, laburiștii ies învingători în alegerile generale și, astfel, întrerup lunga guvernare conservatoare (18 ani în vremea premierilor Margaret Thatcher și John Major). La lozincă

---

¹⁴ Keith Laybourn, *Fifty Key Figures in Twentieth Century British Politics*, London, Routledge, 2002, p. 42.

¹⁵ BBC site.18 decembrie 2010.

(devenită aproape clasică) „New Labour”, proaspătul premier mai adugă două cuvinte: „New Britain”, cu tenta clară spre un nou început pentru Marea Britanie sub guvernarea laburiștilor conduși de el.

Imediat după victorie, cu lozincă „New Labour, New Britain”,¹⁶ Tony Blair promite unitate și hotărâre, eficiență pentru viitor: „Unity and purpose for the future”. Liderul laburist își începe cariera ca prim ministru în 2 mai 1997, având o majoritate de 179 locuri în Parlament. Era, la vremea respectivă, cel mai tânăr prim ministru din 1812. În această calitate începe din start să promoveze politica New Labour (Noul laburism) care se axa pe reformele de ordin social în Marea Britanie și deschiderea spre Uniunea Europeană.

Alte chestiuni pe care John Major le-a atins în relație directă cu celelalte state partenere din UE au fost legate de afacerile interne, justiție și apărare. La acest ultim capitol a subliniat faptul că la momentul perioadei ultimului deceniu din secolul XX, *„apărarea Europei nu este pentru noi un lux, ci o necesitate”*. De data aceasta însă, amenințarea nu mai vine din partea comunismului din estul Europei, ca în perioada „Cortinei de fier”, ci sunt alte provocări pentru generația următoare căreia îi revin alte sarcini. Aceasta trebuie să se asigure că barierele dintre est și vest nu se vor mai ridica din nou sub nicio formă. Pentru a se putea evita acest pericol sunt necesare schimbări de ambele părți, dar, evident, mai cu seamă în țările din estul continentului.

John Major a explicat fără echivoc care este opinia sa și a guvernului britanic în această problemă de perspectivă pentru continentul european: *„Țările din est vor trebui să întruchipeze standardele noastre de democrație, de drept, precum și drepturile omului. Ele trebuie să adopte o economie de piață liberă. Cu toate acestea, schimbarea nu poate fi făcută numai de o parte. Dacă ne așteptăm ca est europenii să facă modificări pentru a ni se alătura, atunci trebuie să facem și noi schimbări pentru a-i ajuta să o facă. Noi de exemplu, trebuie să fim pregătiți pentru a le oferi perioade de tranziție în anumite domenii. Trebuie să ne așteptăm că nici UE nu va funcționa la fel cu mai mulți membri ca înainte de aderarea acestor state. [...] Nimeni nu poate pune la îndoială faptul că aceste schimbări vor fi controversate, chiar foarte dureroase pentru unii. [...] Statele membre din UE nu trebuie să admită noii membri cu un statut inferior, pentru că noii veniți trebuie să beneficieze de același statut, de aceleași opțiuni într-o UE flexibilă, cu cooperare economică deschisă, cu*

---

¹⁶ Keith Laybourn , *Fifty Key Figures in Twentieth Century British Politics*, London, Routledge, 2002, p. 46.

*comerț liber. Avem responsabilitatea de a ajuta la dezvoltarea economică a vecinilor noștri din est pentru că este și în interesul nostru acest lucru. Trebuie să fim deschiși pentru a le întinde mâna. Aceste state trebuie să aibă acces la piețele noastre și nu să le ținem în șah prin mecanismele economice și de apărare. Nu vrem să construim un continent care să se întoarcă la fantomele barierelor politice dinainte de 1989. [...] Sfârșitul comunismului în estul Europei a fost cea mai mare schimbare pe timp de pace pe continentul nostru de peste 100 de ani. Este o oportunitate pe care am dorit-o, dar la care am sperat doar. Acum avem șansa ca să consfințim democrația în Europa întreagă și nu cred că istoria ne va ierta dacă am risipi această șansă”.*¹⁷

Aprecierile făcute de John Major în discursul său de la Leiden, s-au dovedit a fi, cel puțin parțial, pertinente pentru viitorul apropiat al UE. Astfel, în perioada anilor 1996-1997, activitatea UE s-a axat pe conferințe inter-guvernamentale. Acestea aveau ca scop, potrivit unor părți din Tratatul de la Maastricht, să revizuiască acest acord după cinci ani. Dar, la acel moment nimeni nu a putut anticipa întârzierile privind ratificarea tratatului precum și intrarea lui în vigoare deabia după doi ani.

Guvernul britanic a abordat conferința ce viza extinderea UE spre estul Europei cu multă atenție. Astfel, s-a elaborat o *Cartă albă* în care sunt stabilite foarte clar obiectivele Marii Britanii în această problemă importantă.¹⁸

---

¹⁷ *Ibidem*, pp. 7-8.

¹⁸ Vezi Foreign and Commonwealth Office, *A Partnership of Nations: The British Approach to the European Union Intergovernmental Conference 1996*, London, 1996.

CAPITOLUL IV

RELAȚIILE MARIII BRITANII CU UNIUNEA EUROPEANĂ DIN 2001 PÂNĂ ÎN PREZENT - PERSPECTIVA CONSTRUCȚIEI EUROPENE

IV. 1 Marea Britanie și Tratatul de la Nisa.

Marea Britanie participă alături de celelalte state membre ale UE la toate marile evenimente care s-au finalizat prin încheierea unor tratate sau declarații comune, cu toate că a avut părerile sale, uneori distincte față de ale celorlalți parteneri. La început de secol XXI, guvernul laburist condus de Tony Blair a încercat să răspundă așteptărilor atât de la partenerii europeni cât și de la cei interni.

Prima provocare pentru Marea Britanie în perioada menționată a fost Tratatul de la Nisa. În esență, acesta era consacrat reminiscentelor de la Amsterdam și anume problemelor de natură instituțională privind extinderea, deoarece acestea nu au fost soluționate în 1997. În principal este vorba despre componența Comisiei, ponderarea voturilor în Consiliu și despre extinderea domeniilor supuse procedurii de vot cu majoritate calificată. Guvernul britanic a avut o poziție foarte pragmatică, afirmând din nou faptul că instituțiile europene, respectiv reforma instituțională trebuie puse pe planul secundar în raport cu partea economică. Este reactualizată opinia lui Tony Blair, în acest sens: „*[Avem..] propuneri concrete de reformă a UE. Acestea se referă la un sistem de impozitare și cheltuieli mai raționale, în cazul în care noi cheltuim mai puțin cu privire la bunăstare și mai mult pe investiții pentru viitor; Sunt conștient că putem tăia din impozitare*”.¹⁹

În ceea ce privește politica externă și de securitate comună a UE, Marea Britanie era foarte sensibilă, cel puțin din două puncte de vedere: în primul rând voia să-și păstreze relația specială cu SUA; în al doilea rând trebuiau atenuate asperitățile dintre Franța și Marea Britanie deoarece Franța vedea mereu în Marea Britanie așa numitul „cal troian” al SUA în UE. Era încă în memoria ambelor țări poziția diferită care au avut-o cu ocazia războiului din Irak (1990-1991) când Marea Britanie a fost favorabilă folosirii forței și a pus la

---

¹⁹ Tony Blair, *New Britain: My Vision of a Young Country*, Westview Press, Boulder, CO., 1997, p. 25. Vezi și discursul lui Tony Blair ținut la Millbank Tower, Londra, 4 iulie, 1996.

dispoziție, sub comanda SUA, forțe militare semnificative. În contrast cu poziția guvernului britanic, Franța era mai favorabilă folosirii diplomației.

Conform proiectului de Constituție europeană și apoi Constituției propriu-zise, se acordă o mare importanță politicii militare, respectiv politicii externe și de securitate comună a UE (PESC). Evident că în aceasta intra și politica comună de apărare. Spre deosebire de alte domenii, prevăzute în Constituție, referințele normative ale politicii militare sunt foarte concrete și bifate cu numeroase constrângeri. În primul rând, Tratatul constituțional va înlocui toate tratatele de până atunci pe linia PESC. Acest fapt se va realiza prin reformularea dispozițiilor referitoare la spațiul de libertate, securitate și justiție și va permite statelor membre să-și amelioreze capacitatea de acțiune într-un cadru comun. Astfel, UE găsește motivația necesară pentru o politică externă eficientă după ce s-a observat relativa inerție cu prilejul crizei balcanice și apoi imposibilitatea de a se impune în criza din Golf.

Așadar, o agendă comună de acțiuni și măsuri pe plan extern a UE lipsea totuși după Declarația de la Laeken. Strategiile statelor membre puteau să corespundă sau să se coordoneze, dar și să nu fie acceptate, să se contrazică sau chiar să se opună, însă niciodată nu formau în mod efectiv o politică unică. UE era realmente o mare putere economică unificată, cu mare greutate pe plan mondial, dar avea în paralel acele mici, dar mândre politici externe ale statelor membre, deși în mod singular nu dădeau greutate, cu rare excepții (vezi cazul Marii Britanii când participă masiv alături de americani la intervențiile militare externe). De fapt, pentru politica externă britanică, în special pentru premierul Tony Blair, s-a pus o adevărată dilemă, chiar provocare. După 11 septembrie 2001 toate statele europene din UE s-au înclinat după SUA în lupta contra terorismului. Evident, în frunte era Marea Britanie reprezentată de Tony Blair, cu vechea motivație: relația specială cu SUA. Dar, după declarația lui George W. Bush, din 29 ianuarie 2002, când a numit cele trei state asiatice (Iran, Irak și Coreea de Nord) ca o „axă a răului”, Tony Blair a fost nevoit să se decidă în care tabără va fi, având în vedere reacția negativă a liderilor europeni la această declarație. Pericolul ca SUA să acționeze unilateral era iminent. Chiar și așa, comisarul britanic european pentru Relații Externe, Chris Patten, a considerat că formula de „axa răului” este o „expresie simplistă și nefolositoare”. Alegerea premierului britanic avea să se concretizeze curând, afectând sensibil relațiile cu partenerii europeni din UE care nu doreau o implicare a lor într-o intervenție în Asia.

Cu toată această vulnerabilitate delicată, considerăm că Uniunea Europeană avea, totuși, un mare ascendent pe planul apărării și securității. Acesta pleca, e adevărat, de la faptul că toate statele membre erau democrații liberale, adică „societăți deschise”. Din principiu, acest tip de stat presupune împotrivirea față de folosirea forței în relațiile externe, mai ales față de alte state similare. Este un concept care s-a autodefiniț cu supranumele de „pace democratică”.²⁰ Acest concept pleacă de la o constatare de tip istoric, în sensul că trecutul arată că niciodată, sau foarte rar, democrațiile liberale au conflicte armate între ele. De aceea, este o adevărată cutumă, parte din așa numitele legi nescrise chiar, ca între statele din UE războiul să fie de neconceput. La aceasta, toate guvernele Marii Britanii au subscris necondiționat. Este poate singurul aspect cu care britanicii au fost permanent și necondiționat de acord cu UE. Mai mult de atât, statele membre UE nu concep niciun fel de război nici cu celelalte state nemembre ale UE.

Aceste realități percepute ca certitudine de fiecare membru UE, anume că nu există temere că vreodată forța va fi folosită contra lor, face mult mai posibil procesul de integrare, în ce privește gradul de cooperare. Mai mult de atât, s-a remarcat faptul că și dacă se ajunge la măsuri aspre, gen folosirea forței cu implicații militare contra altor state din afara spațiului Europei, atunci apar dispute între statele membre UE care nu sunt ușor rezolvate consensual. Pentru această siguranță a securității, statele din UE plătesc într-o oarecare măsură prin restituirea voluntară a unei părți din suveranitatea lor către UE. Din partea Marii Britanii, cel care a sesizat primul acest aspect a fost consilierul premierului Tony Blair, Robert Cooper.²¹

Opozanții acestei idei consideră că nu este nevoie de această cedare din propria suveranitate pentru că este suficientă umbrela protectoare a SUA, prin intermediul NATO, aceasta oferind suficient adăpost de protecție pentru Europa. Situația aceasta vizează o posibilă amenințare a UE pe plan intercontinental. Din această ecuație rezultă și o întrebare ce se referă tocmai la faptul că UE se simte protejată: nepunând în prim plan apărarea și securitatea, contând prea mult pe scutul NATO, nu se expune unui risc prea mare? Mai exact, dacă UE poate să-și permită nefolosirea forței în situația în care alte părți ale lumii

---

²⁰ Marc F. Plattner, *Sovereignty and Democracy*, în „Policy Review”, nr. 122, 1 decembrie, 2003.

²¹ *Ibidem*.

refuză acest lucru?²² Deocamdată soluția oferită este o deplină unitate, o politică comună în sfera apărării și securității, pentru că astfel se poate ajunge la o descurajare față de posibilele agresiuni contra vreunui stat membru al UE. Este ceea ce se urmărește prin tratatele la nivelul Uniunii Europene. Se sugerează chiar constituirea unei structuri europene proprii, pe planul politicii externe, care să fie paralelă cu ONU. Dar aceasta trebuie constituită ca una nouă. În acest sens, Pierre Manent preciza: „*Se poate spune că principiul democratic, după ce a utilizat din plin națiunea ca pe un instrument sau vehicul, o abandonează pe marginea drumului. Acest lucru nu ar fi îngrijorător dacă un nou vehicul ar fi disponibil în mod clar sau în construcție. Dar, deocamdată această nouă formă politică nu este nicăieri în vedere*”.²³

Pornind de la aceste realități, UE a reușit să dezvolte propriile proiecte de politică externă comună. Deși nu dispunea de o veritabilă politică externă comună, mai ales în fața provocărilor internaționale, UE își propune, deși într-o măsură relativă, acțiuni externe și paralele mecanisme de cooperare prin intermediul diverselor sale instituții. Pentru că în această situație apăreau diverse probleme de coerență, de coordonare, se impunea, în mod foarte clar, necesitatea aprofundării mai accelerate a procesului de integrare europeană. La acest proces, noul tratat constituțional era chemat să aibă o contribuție majoră, iar Marea Britanie, prin intermediul guvernului ei, era dispusă să-și aducă propria concepție în materie de politică externă și de securitate comună a UE. Guvernul britanic se considera de drept să fie luat în calcul în această problemă majoră, cel puțin din următoarele motive: Regatul Unit face parte din Consiliul de Securitate al ONU, din NATO, din Commonwealth, din UE, plus istoria participării sale din poziție justă la marile conflagrații mondiale.

---

²² Philippe C. Schmitter, *How to Democratize the European Union ... and Why Bother?*, Lanham, MD., Rowman & Littlefield, 2000, p.27.

²³ Pierre Manent, *Cours familier de philosophie politique*, Paris, Fayard, 2001, p. 194.

IV. 2. Marea Britanie și Convenția pentru o Constituție a Europei

Relațiile Marii Britanii cu UE, la început de secol XXI, erau diferite parțial, cel puțin față de 1997 când Tony Blair cu laburiștii au venit la putere, cu o largă majoritate. Al doilea mandat l-a început fără ca să fie realizate principalele promisiuni, în frunte fiind cele cinci teste economice propuse de Gordon Brown. Ambițiile lui Tony Blair de a așeza Marea Britanie chiar în „inima Europei” au rămas doar ca bune și frumoase intenții, iar popularitatea sa, ca și proiectele, s-au erodat repede. Unele măsuri cu caracter european, deși păreau ne semnificative ca urmări, au avut totuși un impact negativ asupra viziunii populației în raport cu UE. De la noile pașapoarte până la interzicerea vechilor unități de măsură imperiale (sistemul de măsuri și greutate), de la interzicerea pesticidelor în agricultură până la anularea tradiționalei practici britanice de a nu impozita comercializarea îmbrăcăminții pentru copii, toate acestea determinau pe britanicii de rând să creadă că țara lor pierde repede și sigur din propria identitate națională. Aceasta cu atât mai mult cu cât noile măsuri impuse de la Bruxelles aveau prea mult miros franco-german. În aceste condiții, nu este nimic surprinzător în sondajul care arăta, în 2000, că 70% dintre britanici erau contra monedei unice, iar alți 46% voiau să părăsească UE. La aceste procente trebuie adăugați cei 11% nehotărâți.²⁴

Erau și unele opinii referitoare la viitorul UE în perspectiva procesului de integrare. Acesta era pus într-un relativ raport de egalitate cu un viitor super - stat sau o nouă piață economică. Erau prezentate și argumentele pentru o viitoare neîmplinire a țărilor pe care și le-a propus UE:

- în cazul extinderii cu noi state membre, UE va deveni și mai diversificată, din toate punctele de vedere, or, în această situație, procesul de integrare va fi mai dificil și mai îndelungat;
- nici o țară mare, cu excepția Germaniei, nu este de acord cu federalizarea;
- puține progrese au fost realizate la nivelul instituționalizării competențelor poliției din cadrul UE;

---

²⁴ Peter Hylarides, *A Year of Problems*, în „Contemporary Review”, vol. 281, octombrie, 2002.

- politica de apărare și securitate comună nu va ajunge nicăieri câtă vreme cetățenii contribuabili din UE nu vor fi dispuși să plătească pentru aceasta;
- încetinirea procesului de luare a deciziilor duce în mod invariabil ca *acquis* – ul comunitar să nu mai crească.

În aceste situații, rămânea părerea lui Tony Blair referitoare la o UE „cu multi-viteze și cu geometrie variabilă.”²⁵

Euroscepticii din Marea Britanie semnalau un alt pericol pentru britanici: transformarea, de către birocrații și judecătorii de la Bruxelles, prin intermediul legislației, a națiunilor europene într-un „Euroland” de tip sovietic. Se considera, în 28 ianuarie 2002, că programul UE este „unul pur comunist, în stil sovietic colectivist, motiv pentru care îi dădea dreptate lui Mihail Gorbaciov, care atunci când a vizitat Londra (martie 2000) a spus că UE este „noul spațiu european-sovietic”.²⁶ Se considera că spectrul unui super-stat centralizat la Bruxelles nu este de dorit pentru că în asemenea condiții vor ieși la suprafață suficienți naționaliști zeloși, din toate statele membre UE.

Considerăm că, la o analiză mai atentă a actului de ratificare de către britanici, guvernul britanic a acționat din nou în clasicul spirit al pragmatismului, în condițiile unei reale conjuncturi favorabile, în sensul că actul în sine avea mai mult o valoare de simbol deoarece, datorită votului negativ al irlandezilor, în mod practic miza era nulă, fiind nevoie de unanimitate. În schimb, Marea Britanie a câștigat mult la capitolul imagine în UE, diminuându-și substanțial percepția negativă de până atunci.

În perioada imediat următoare, Marea Britanie va rămâne acel stat membru foarte reticent atunci când era vorba de compromisuri pe teme europene (spațiul Schengen, moneda unică, piața, imigrația etc), dar cu mare disponibilitate de ambivalență dacă erau în joc interesele sale. Cu toate că a ratificat Tratatul de la Lisabona, executivul britanic nu era convins că reforma instituțională a Uniunii Europene este esențială, opinând

---

²⁵ John Gillingham, *European Integration, 1950-2003: Superstate or New Market Economy?*, Cambridge, England, Cambridge University Press, 2003, p. 484.

²⁶ William F. Jasper, *European Superstate in the Making: Over the Course of Half a Century, the Architects of the European Union's Various Incarnations Have Lied to Conceal Their True Goal of a Socialist Regional Superstate*, în „The New American”, Volume 18, May 6, 2002.

că aderarea a noi state și susținerea alegerilor europarlamentare sunt posibile și sub configurația de la momentul respectiv.²⁷

Atunci când, la Bruxelles, reprezentanții Marii Britanii vor face disonanță puternică față de unele decizii și proiecte ale UE, vor fi voci singulare, este adevărat, care flutură steagul pe care scrie „excludere”. În realitate, scenariul excluderii Marii Britanii din Uniune, cu acceptul tacit al aliaților săi doctrinari sau strategici, este considerat de analistul britanic Charles Grant ca fiind unul extrem. Acesta crede că o astfel de ostracizare a britanicilor n-ar putea fi acceptată chiar atât de ușor de țările care împărtășesc viziunea atlanticistă a Marii Britanii în planul politicii externe și de securitate sau abordarea liberală de tip *market-oriented* promovată de aceasta sub aspect economic.²⁸

---

²⁷ Vaughne Miller, *The Treaty of Lisbon: an Uncertain Future*, în „House of Commons Library”, 08/66, 2008, p. 46

²⁸ Gilda Trucă, *op. cit.*, p. 43.

IV. 3. Marea Britanie – extinderea spre Est și problema imigranților

În ceea ce privește lărgirea UE, toți erau de acord asupra unui fapt: extinderea UE cu noi membri va avea cu certitudine câștigători și perdanți. Cu acceptarea acestei situații se întărea percepția că UE este un proiect foarte elitist care se desfășoară în afara consimțământului cetățenilor și, prin urmare, nedemocratic. De aceea se contura tot mai puternic tendința că toate modificările majore ale tratatelor, precum și lărgirea UE, să fie supuse obligatoriu referendum-urilor naționale, fapt greu de realizat în practică.

Din momentul în care pentru UE se pune problema lărgirii cu noi membri, evident că britanicii aveau propria lor viziune relativ la această situație. Poziția guvernelor britanice din perioada de după 1973 a fost influențată de cel puțin doi factori: evoluția politică a statelor europene din Europa de Est (mai ales după momentul istoric al căderii „Cortinei de fier”) și schimbările din interiorul UE, cu trimitere specială la ponderea voturilor noilor state în UE.

Din aceste perspective, britanicii și-au exprimat pozițiile referitoare la extinderea UE cu noi membri. Deși pe parcursul anilor poziția guvernelor britanice a avut și schimbări de atitudine, totuși acestea au fost mai mult de nuanță și nu de fond. Aceasta pentru că, în mod permanent, au fost de acord cu intrarea altor noi membri, din principiu cel puțin.

Nimeni dintre istorici și oameni politici nu au prevăzut evenimentele din anii 1989 și 1991, mai ales rapiditatea și amploarea cu care acestea s-au desfășurat. De aceea, statele vest europene s-au văzut puse brusc în fața unei realități politice de importanță covârșitoare. Căderea „Cortinei de fier” a schimbat Europa prin desființarea și modificarea granițelor ideologice, prin apariția unor noi frontiere, a unor state noi, dar și tensiuni și provocări pe care nimeni nu le-a putut anticipa înainte de anul 1990. Pentru Marea Britanie, evenimentele din anii 1989-1990 nu au fost o surpriză în totalitate, ci doar amploarea lor, modul de desfășurare. De aceea, perspectiva lărgirii UE cu noi membri din estul Europei era o oportunitate care nu trebuia ratată. De aceea, în Conferința din iunie 1993, de la Copenhaga, s-a luat o decizie foarte importantă pentru viitorul UE: s-a dat undă verde pentru expansiunea spre est.

Marea Britanie pune problema unor măsuri mai eficiente pentru blocarea fluxului de imigranți, în primul rând a rețelelor de traficanti cu imigranți. Pentru aceasta,

având în vedere amploarea fenomenului, era necesar să se formeze un corp suplimentar de polițiști de frontieră la granițele UE. Era preferabilă această măsură, care implica costuri mai mici decât aplicarea politicii de repatriere a imigranților deja veniți în țară. Comisia Europeană a acceptat aceste propuneri din partea britanicilor.²⁹

Principiul returnării sau repatrierii imigranților era destul de dificil de aplicat, mai ales în condițiile în care țările de origine refuzau repatrierea, la fel ca și țările de tranzit. Marea Britanie, la fel ca Germania și Italia, era interesată în eficientizarea măsurilor pentru rezolvarea acestei probleme legate de imigranți. În acest sens, Marea Britanie a început preparativele pentru mecanismele prin care să se poată face apeluri fără drept de refuz din partea țărilor de origine sau cele de tranzit pentru a accepta repatrierea imigranților. Aceștia nu mai puteau avea statutul de refugiați. Aceste chestiuni s-au pus cu ocazia reuniunii Consiliului European de la Sevilla, din 2002. În timp ce Franța și Suedia au propus principiul folosirii stimulentei pentru dezvoltare în țările care produc imigrație ilegală de forță de muncă, Marea Britanie, prin premierul său Tony Blair, cerea sancțiuni pentru acele țări care refuză repatrierea imigranților. Se prevalează de articolul 36, din rezoluția Consiliului European de la Sevilla care prevede că în cazul în care Consiliul identifică „o lipsă nejustificată de cooperare, poate, în conformitate cu normele prevăzute în tratate, să adopte măsuri sau poziții conform politicii externe și de securitate comună ale UE, dar fără a pune în pericol obiectivele cooperării pentru dezvoltare”.³⁰ Cu această ultimă formulare, Tony Blair a trebuit să admită că obiectivul său de a da puteri sporite Consiliului European în problema combaterii imigrației ilegale nu a fost atins în totalitate și că, de fapt, înțelegerea de la Sevilla a fost în final un compromis.³¹

Cu toate acestea, Consiliul European a preferat măsuri care să limiteze fluxul imigrației decât cele care să ducă la eradicarea cauzelor care îi determină pe imigranți să vină în țările din UE: sărăcia, suprapopularea, instabilitatea politică. O circumstanță ar fi, inclusiv pentru Marea Britanie, declinul demografic cu care se confruntă precum și îmbătrânirea

---

²⁹ *Commission of the European Communities, Communication from the Commission to the Council and the European Parliament on a Common Policy on Illegal Immigration, 15 November 2001; Green Paper on a Community Return Policy on Illegal Residents, 10 April 2002*

³⁰ *European Council, Presidency Conclusions, European Council Meeting in Seville, 21 and 22 June 2002.*

³¹ *Blair admits that Seville deal was a compromise, în „Times on Line”, 25 June 2002.*

populației apte de muncă. Dar, referitor la această problemă, un articol din *The Economist* a avut un titlu intitulat sugestiv: „Go away, we need you”.³²

Mai radical a fost punctul de vedere al liderului BNP, Nick Griffin, cu privire la imigranți. Mai întâi el amintește câtă dreptate a avut fostul politician britanic conservator, Enoch Powel, când a ținut faimosul său discurs, în 1968, intitulat *Râuri de sânge*. Atunci el critica politica imigraționistă a Marii Britanii și făcea previziuni care s-au adeverit după 40 de ani, o adevărată problemă socială pentru britanici. Nick Griffin propunea măsuri drastice, radicale chiar, de genul scufundării vaselor folosite de imigranți în drumul lor spre Europa. În anul 2008, mai mult de 67.000 de persoane au trecut Marea Mediterană pentru a încerca să intre în Europa, iar din aceștia, jumătate au ajuns în Europa prin Malta și Italia. El declara: „*Mai devreme sau mai târziu, singura măsură care va opri imigrația - și va împiedica numeroase persoane originare din Africa subsahariană să moară pe calea spre Europa - este să fii dur cu cei care vin*”. *Sincer, ar trebui* [funcționarii UE implicați în combaterea imigrației ilegale n.n.] *să scufunde câteva ambarcațiuni. Mai devreme sau mai târziu, Europa va trebui să-și închidă frontierele, altfel va fi copleșită de Lumea a treia*”.³³

În același timp însă, puteau fi trase concluziile din trecutul nu prea îndepărtat al unei Europe care a avut experiențe tragice în tratarea problemei străinilor, mai ales din punct de vedere rasial. Un anumit grad sau nivel de toleranță trebuia stabilit, cel puțin din considerente morale și practice. Weiler invocă această necesitate din următorul considerent: „Europa a fost construită pe cenușa rezultată după al doilea război mondial, conflict care a generat înstrăinarea cea mai oribilă față de cei considerați străini [din punct de vedere rasial n.n.]. A fost o alienare care a devenit anihilare”.³⁴

Realitățile din Marea Britanie, cu referire directă la imigranți, îngrijorau populația și o făceau să arate cu degetul în mod acuzator și dezabrobator spre UE. De aceea, politicienii și guvernul trebuiau să ducă o politică similară echilibristicii între doleanțele electoratului britanic, de care depindeau vital în campaniile electorale, și obligațiile asumate față de organismele europene. În această perspectivă abordau evenimentele care vor veni pe plan european la nivelul UE.

---

³² „Economist”, 25 January 2001.

³³ Gavin Schaffer, *op. cit.*, în „History Today”, Volum 60, ianuarie 2010.

³⁴ J.H.H. Weiler, *Epilogue, Fischer: The Dark Side*, în Christian Joerges, Yves Meny, J.H.H. Weiler, *What Kind of Constitution for What Kind of Polity?* Responses to Joschka Fischer, San Domenico di Fiesole, Italy, Robert Schuman Centre for Advanced Studies, 2000.

Pentru toate guvernele britanice, cele două probleme, extinderea spre estul Europei și imigranții, erau inerent legate, nu puteau fi dissociate din simplul motiv că intrarea unor noi state din răsăritul continentului european, aducea automat un val mai mic sau mai mare de imigranți. În aceste condiții, totuși, problema numărului rămânea cea legată de extindere, pentru că în proporție covârșitoare o aducea și pe cea a imigranților. Însăși construcția europeană la început de secol XXI, din perspectiva Marii Britanii, nu putea continua fără a include aceste două mari provocări: extinderea și imigrația.

IV. 4. Marea Britanie și Tratatul de la Lisabona

O etapă importantă pentru construcția europeană a fost Tratatul reformat sau de reformă de la Lisabona, din 2007. Acesta a apărut ca o continuare firească a celui de la Roma. Au fost destule voci care considerau că un tratat de reformă nu este încă oportun și, prin urmare, acesta este de fapt un tratat prea îndepărtat în timp ca să fie luat în considerare încă din anul 2005.³⁵ Deoarece reforma instituțională realizată prin Tratatul de la Nisa nu a fost considerată, la vremea ei, suficient de curajoasă pentru a răspunde așteptărilor legate de noua extindere a Uniunii Europene, debutul de mileniu a coincis și chiar a stimulat decizia elaborării și negocierii unui nou tratat. Cu toate acestea, printre cele mai importante „inovații” aduse de Tratatul de la Nisa pot fi amintite redistribuirea numărului de voturi în Parlamentul European, Consiliul de Miniștri, Comitetul Regiunilor, Comitetul Economic și Social și reconfigurarea Comisiei, pe fondul extinderii Uniunii de la 15 la 25/27 membri. Procesul de reformă constituțională, lansat prin ambițioasa Declarație de la Laeken, din decembrie 2001, urma să permită construirea unei noi Uniuni Europene „mai democratice, mai transparente și mai eficiente”, capabile să-i aducă pe „cetățenii europeni, și în primul rând pe tineri, mai aproape de designul și instituțiile europene”. Pentru aceasta, Declarația menționa nevoia organizării unor dezbateri largi privind viitorul Europei, care să implice nu doar actori interguvernamentali, ca până acum, ci și actori non-guvernamentali, cetățeni etc. și care să ducă la redactarea unui nou proiect constituțional. Ca atare, cel puțin în aparență, negocierile nu s-au mai desfășurat în „spatele ușilor închise”, ci dimpotrivă. *Convenția Europeană privind Viitorul Europei* a reunit peste 100 de participanți, reprezentanți ai diferitelor structuri instituționale.

---

³⁵ William Wallace, *Treaty too Far*, în „The World Today”, vol. 61, nr. 7, July 2005.

După un parcurs destul de dificil și sinuos, Tratatul de la Lisabona a intrat în vigoare, la 1 decembrie 2009. Era însă o mare diferență între așteptările generoase formulate la Laeken (decembrie 2001), firești la un asemenea document, și realitățile din decembrie 2009. Au fost autori care au afirmat chiar că, în realitate, tratatul este considerat un contrariu a ceea ce s-a vrut necesar la momentul declarației de la Laeken.³⁶ Reproșurile se făceau, în mod explicit, la următoarele aspecte: principiile menționate în documentul de la Laeken referitoare la simplificarea, transparentizarea și dezbaterea publică au fost repede uitate, iar textul oferit este unul care nu dă dovadă nici de simplitate, nici de transparentă, ci mai degrabă „unul dificil de înțeles de către cetățenii europeni cărora li se adresa în mod direct”.³⁷ În plus, documentul nu a fost supus unui referendum decât într-un singur stat membru UE, Irlanda. În această situație, tratatul a fost salvat, ca și în alte situații precedente, printr-un compromis. De data aceasta s-a produs „un compromis între oponenții și suporterii fostului Tratat Constituțional”, și unii și alții fiind convinși că au obținut ceea ce doreau, respectiv, oponenții (în general britanicii) că și-au impus punctul de vedere privind forma, iar susținătorii că nu au permis realizarea unor modificări substanțiale referitoare la conținut.³⁸

Noul Tratat de la Lisabona, cunoscut și sub numele de „Tratatul de Reformă”, oferă doar o amendare a tratatelor considerate a fi fundamentale (Tratatul privind Uniunea Europeană și Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene), așa cum au făcut, la vremea lor și Tratatul de la Amsterdam și Nisa. În plus, în principal pentru a răspunde obiecțiilor venite din partea acelor state membre UE îngrijorate de un eventual avans federal al Uniunii, din noul Tratat au fost suprimate toate indiciile care ar fi putut conduce la ideea că UE s-ar putea transforma într-un astfel de super – stat. De aceea au dispărut termenul de „constituție”, precum și secțiunea consacrată simbolurilor UE (steag, imn, motto). Cu toate acestea, noul Tratat a preluat cea mai mare parte a inovațiilor incluse în Tratatul

---

³⁶ Sebastian Kurpas, Ben Crum, Philippe de Schoutheete, Jacques Keller, Franklin Dehousse, Sami Andoura, Antonio Missiroli, Sara Hagemann, Hervé Bribosia, *The Treaty of Lisbon: Implementing the Institutional Innovations*, în „Joint Study CEPS, EGMONT and EPC”, November, 2007, p. 146.

³⁷ Gian Luigi Tosato, *The Shape of Post-Lisbon Europe*, p. 271, în Stefano Micossi, Gian Luigi Tosato, *The European Union in the 21st Century. Perspective from the Lisbon Treaty*, Brussels, Center for European Policy Studies, 2009, p. 269.

³⁸ *Ibidem*, p. 270.

Constituțional, modificările aduse instituțiilor urmând a avea efect mai profund asupra funcționării acestora.

IV. 5. Marea Britanie și criza economică a Uniunii Europene

Începând cu anul 2010 Marea Britanie este confruntată nu numai cu criza globală însăși, dar și cu relația ei dificilă cu statele membre din UE, mai ales cele din zona monedei euro. Pe deoparte guvernul condus de David Cameron ar fi dorit să fie un actor principal în UE, în rezolvarea crizei euro, dar pe de altă parte nu dorea implicarea cu sprijin financiar. În primul rând, Regatul Unit se confruntă cu una dintre cele mai grele perioade în sistemul financiar propriu, deși nu face parte din zona euro. Astfel, are povara unei datorii publice uriașe, respectiv de 920,9 miliarde lire, reprezentând 60,6% din PIB. În plus, deși a luat măsuri de austeritate, totuși deficitul bugetar a crescut în primele luni ale anului 2011.³⁹

În aceste condiții, David Cameron a anunțat în mod oficial la summitul UE din 23 iunie 2011, că nu va contribui la noul pachet de 120 miliarde euro pentru ajutorarea Greciei. Explicația pare simplă și argumentată: Marea Britanie nu face parte din zona euro, deci numai celelalte 16 state membre UE să contribuie, fiind în joc moneda lor. Această declarație oficială a fost făcută în pofida faptului că Germania anunțase, prin cancelarul Angela Merkel, înaintea Summit-ului, că aștepta toate statele să participe prin partajare la salvarea Greciei. Acest fapt trebuia să se întâmple prin Mecanismul European de Stabilizare Europeană, de 60 de miliarde euro, la care s-a angajat și Marea Britanie, alături de celelalte state membre UE. Cu tot refuzul de participare financiară, David Cameron afirma permanent că își dorește o monedă euro puternică și în ascensiune, cel puțin dintr-un motiv: 40% din exporturile britanice se îndreaptă spre zona euro. Contradicția relativ paradoxală dintre ce afirma premierul britanic și ce dorea sau era în realitate, se poate parafraza, adaptat la realitatea europeană, din ce a afirmat, în 1971, Secretarul de stat al Trezoreriei americane, John Connally, către europeni („dolarul este moneda noastră, dar problema voastră”), adică „euro este moneda voastră, dar problema noastră”.⁴⁰

Premierul britanic a trebuit, și în mare parte a reușit, să ducă o adevărată politică de echilibrică între cerințele tot mai insistente și chiar amenințătoare de la Bruxelles, pe de o parte, și dezideratele ce veneau cu obstință din interiorul Marii Britanii. Astfel, în

---

³⁹ Radu Șerban, *Contribuții britanice la salvarea finanțelor grecești*, pe www.euractiv.ro, 21 iulie 2011. 12 ianuarie 2011.

⁴⁰ *Ibidem*.

vreme ce reprezentanții de la Bruxelles erau tot mai iritați de poziția premierului David Cameron, în Marea Britanie a fost primit chiar cu aplauze de către conservatorii eurosceptici pentru că nu a semnat noul tratat. Aceasta în pofida faptului că David Cameron s-a angajat să lucreze constructiv cu cele 26 de state ale UE, pentru utilizarea instituțiilor europene în realizarea unor acorduri interguvernamentale.

Premierul britanic le-a declarat colegilor conservatori că a negociat „cu bună credință” interesele Marii Britanii, mai ales ale City of London. El a mai adăugat: *„Alegerea a fost între a semna un tratat fără garanții adecvate, sau a nu semna tratatul. S-a luat decizia de a nu semna, nu a fost un lucru ușor, dar a fost unul bun”*. Liderul Partidului Independenților, Nigel Farage, a fost mai radical în aprecieri: *„Avem de gând să ieșim din această uniune, astfel ca Marea Britanie să fie prima țară din UE care își obține libertatea înapoi”*.⁴¹

David Cameron a evitat rapid sugestiile referitoare la un viitor referendum privind ieșirea Marii Britanii din UE, declarând fără echivoc: *„Apartenența noastră la UE este vitală pentru interesele noastre naționale. Suntem o națiune de comercianți și avem nevoie de o piață unică pentru comerț, investiții și locuri de muncă”*.⁴²

Poziția liderilor laburiști a fost realmente de critică dură la adresa premierului Cameron, atenționând încă o dată că poziția Marii Britanii în UE ridică riscul de izolare a acesteia și mai ales, poate avea efecte negative pe planul ocupării forței de muncă și al creșterii economice în general. Astfel, liderul laburist Ed Miliband a declarat că David Cameron a făcut un „lucru rău pentru interesele Marii Britanii” și l-a acuzat că a abandonat interesul Marii Britanii în favoarea unei împăcări cu conservatorii eurosceptici. Făcând o referire directă la poziția divergentă dintre Nick Clegg și David Cameron, Ed Miliband a mai adăugat: *„Cum te poți aștepta să convingi pe oricine altcineva că a fost un rezultat bun, când nu poți convinge pe adjunctul tău?”*. Pe același ton critic ascuțit, secretarul în domeniul energiei a amintit de zicala care circulă la Bruxelles: *„Cine nu este invitat la masă, este pe*

---

⁴¹ Material postat pe internet de către publicistul britanic David Richards în data de 13 decembrie 2011. Vezi adresa <http://www.dailymail.co.uk/news/article-2073457/EU-treaty-Coalition-discusses-veto-Nick-Clegg-snubbed-David-Cameron-Commons.html#ixzz22g3hM3oP>

⁴² *Ibidem*.

menu".⁴³ Era o referire la faptul că dacă Marea Britanie mai procedează așa, riscă izolarea față de UE.

S-a mai specificat faptul că David Cameron nu a fost sprijinit la Bruxelles decât de o mână de deputați și de liderul ceh Jan Zahadil. Liderul de centru dreapta al Partidului Popular European, Joseph Daul, a spus despre David Cameron că a acționat fără nici o considerație față de solidaritatea UE, iar fostul premier belgian, europarlamentarul liberal Guy Verhofstadt a refuzat, în semn de protest, să vorbească în limba engleză în discursul său la Summit, explicând astfel gestul: „*Voi vorbi în limba mea maternă pentru că astăzi nu cred că limba engleză este o limbă foarte oportună să se utilizeze*". La sfârșitul discursului a revenit la limba engleză doar pentru a-l atenționa pe premierul britanic: "*Eu cred că, după câteva nopți, David Cameron va ajunge la concluzia că a făcut o greșală de o viață*".⁴⁴

A fost și o poziție de mijloc în această dispută politică. Astfel, conservatorul britanic John Baron i-a cerut primului ministru David Cameron renegocierea relația Marii Britanii cu UE. Mai mult, el a oferit și o soluție prin declarația făcută pentru postul public de radio BBC: „*Eu cred că, în mod fundamental veto-ul britanic nu ar trebui să fie sfârșitul problemei, ci începutul unui proces de a recalibra relația noastră cu UE*.”⁴⁵

Problemele care au cuprins UE la începutul primului deceniu din secolul XXI s-au reflectat mai ales în plan economic. Volens nolens, acestea afectau și planul politic, însă guvernele britanice au fost din totdeauna cel mai sensibile la partea economică. În toată această perioadă, Marea Britanie a insistat mai puțin pe construcția europeană din perspectiva instituțională, prevalând partea legată de politici, mai ales cele economice.

Criza financiară din ultimii ani din statele UE a fost folosită de guvernanții britanici ca o oportunitate în plan electoral local ca să justifice poziția Londrei în raporturile cu Bruxelles. Neadoptarea monedei euro, atitudinea de frondă în anumite perioade față de statele partenere din UE, mai ales față de Germania și Franța, au adus unele justificări politice, atât guvernanților cât și opoziției, în fața electoratului care, și așa este divizat ca atitudine față de UE, cu trimitere directă la legislația acesteia. Cu toate acestea, Marea Britanie are locul ei bine stabilit în UE, din toate punctele de vedere, pentru că este suficient de legată de tot ce înseamnă construcția europeană în perspectivă. În aceste condiții, în

---

⁴³ *Ibidem.*

⁴⁴ *Ibidem.*

⁴⁵ *Ibidem.*

demersul de participare al Regatului Unit la construcția europeană, la începutul secolului XXI, guvernul britanic va avea, în mod cert, aportul său substanțial, dar cu aceleași rezerve și propriile acțiuni la nivelul UE pentru a putea să-și apere și să reprezinte interesele sale în buna tradiție a politicii britanice.

CONCLUZII

Deși sunt doar câteva decenii de existență a Uniunii Europene, totuși acest mare proiect european s-a dovedit a fi atât de complex, de vast, încât rămâne în istorie la un loc bine definit, indiferent de longevitatea sa de acum încolo. Construcția europeană, în plin proces la început de mileniu trei, definește prin amploarea ei însăși esența UE. Deja istorici și politicieni consideră UE ca fiind cel mai complex sistem politic, economic, cultural cunoscut până în prezent. I se atribuie caracterul unic în istoria organizațiilor și tratatelor internaționale.⁴⁶

În acest context, Marea Britanie a avut, de la început, un rol aparte în raport cu ceilalți parteneri europeni. Participarea ei la procesul atât de complex al construcției europene a fost definitorie, în ciuda drumului, adesea sinuos, pe care l-a parcurs. Dificultățile pe care le-a întâmpinat au avut și cauze de natură internă, respectiv politicile britanice din aceste perioade. Se pot delimita două etape în acest parcurs cu dificultăți: la început piedicile au venit chiar din partea guvernărilor britanici, apoi de la statele fondatoare ale proiectului european. Pentru prima fază, motivele sunt mai multe, dar esența rezidă în acea reticiență a britanicilor față de proiectele inițiate de europeni. Pierderea startului pentru Marea Britanie (în sensul că nu a făcut parte printre fondatori), înființarea AELS și dezamăgirea provocată de eșecul acestui proiect au dus inerent la întârzierea aderării Regatului Unit la cele două comunități europene din anii '50.

Construcția europeană, în viziunea guvernelor britanice din a doua jumătate a secolului XX, trebuia să fie un proces care să includă imperios condițiile economice tipic britanice: comerț liber, bariere comerciale reduse la maximum, libera circulație a forței de muncă și a capitalului. Peste toate acestea veneau pretențiile cu caracter politic. Acestea trebuia să asigure înlăturarea oricăror temeri legate de intențiile de federație supranațională, tendințele UE de a avea un caracter suprastatal, lezarea unor caracteristici fundamentale ale suveranității.

---

⁴⁶ Andrew Glencross, *E Pluribus Europa? Assessing the Viability of the European Union by Analogy with the Early American Republic*, în „International Social Science Review”, Vol. 84, nr. 1-2, martie, 2009.

În afară de aceste elemente economico-politice, s-au suprapus constant aspectele referitoare la caracteristicile mentalului colectiv, pentru că britanicii, de la indivizii simpli anonimi până la reprezentanții elitei intelectualității, voiau să le fie respectate valorile tradiționale, individualitatea provenită din însuși mediul geografic insular, spiritul de pionerat în industrializare, model clasic în practicarea comerțului, statutul de făuritori ai unui mare imperiu, recunoașterea meritelor de a fi fost singuri împotriva unei Europe ostile în cel puțin două momente istorice.

În ceea ce privește Marea Britanie și viabilitatea în cadrul UE, perspectivele imediate și pe termen mediu, se acceptă realitatea că UE întruchipează acel „nou vis european, care îndrăznește să sugereze o istorie nouă, cu o atenție deosebită la calitatea vieții, durabilitate, pace și armonie”.⁴⁷ Marele pericol pentru UE (ca și pentru Regatul Unit), în demersul spre procesul integrării depline a tuturor statelor membre, într-un cadru structural și instituțional coerent, este modul în care își poate redefini, consolida și apoi afirma pe deplin rolul și locul în contextul global nou de la începutul mileniului trei. Este nevoie de mobilizarea întregii sale capacități pentru a putea contracara acele forțe ce se caracterizează prin tendințe gravitaționale (crize cu caracter identitar, cu referire la atributele fundamentale ale suveranității naționale, lipsa unui adevărat sentiment de identitate europeană, decalajul mare între puterea politică și cea economică) și care ar putea să dilueze considerabil însăși unitatea UE.

De modul în care UE va reuși să evite acești factori reali de risc potențial de dezintegrare depinde în mare măsură dacă se va ajunge la deplina unificare europeană sau va eșua lamentabil, cu urmări greu de calculat în timp, precum amânarea *sine die* a recâștigării unei poziții dominate ca centru politic și economic la nivel mondial.

Cu toate aserțiunile negativiste și unele voci pesimiste legate de însuși viitorul Uniunii Europene, aceasta continuă să-și dovedească existența și forța la nivel nu numai european, ci și global. În plin proces de construcție europeană, Marea Britanie are categoric un rol pe cât de aparte pe atât de important, aportul ei la acest demers fiind recunoscut în mod unanim. Marii artizani ai UE (între care este acceptată unanim și Marea Britanie), sunt interesați să justifice demersul de la mijlocul secolului trecut prin asigurarea unei

---

⁴⁷ Jeremy Rifkin, *The European Dream: How Europe's Vision of the Future is Quietly Eclipsing the American Dream*, Oxford, Polity Press, 2004., p. 6.

perspective și a unor oportunități care să facă din UE un organism respectat, puternic, sigur și tentant pentru toate țările în perspectiva de început a mileniului trei. În acest context, privit din punct de vedere exhaustiv, subiectul acestei lucrări se înscrie în actualitatea europeană, la început de secol XXI.

BIBLIOGRAFIE

Surse inedite.

1. Arhiva britanică *Public Record Office – London*, FO/371/158213.

Surse edite. Lucrări speciale.

1. AVERY Graham., CAMERON Fraser, *The Enlargement of the European Union*, Sheffield, Sheffield Academic Press, 1998.
2. BAKER David, SEAWRIGHT David, *Britain for and against Europe: British Politics and the Question of European Integration*, Oxford, Clarendon Press, 1998.
3. BLAIR Tony, *New Britain: My Vision of a Young Country*, Boulder, CO., Westview Press, 1997.
4. CAMERON Fraser, *The Future of Europe: Integration and Enlargement*, London, Routledge, 2004.
5. CAPORASO James A., *The European Union: Dilemmas of Regional Integration*, Boulder, CO., Westview Press, 2000.
6. CRADOCK Percy, *In Pursuit of British Interests: Reflections on British Foreign Policy under Margaret Thatcher and John Major*, London, John Murray, 1997.
7. DYSON Kenneth, *Enlarging the Euro Area: External Empowerment and Domestic Transformation in East Central Europe*, Oxford, Oxford University Press, 2006.
8. DYSON Kenneth, *European States and the Euro: Europeanization, Variation, and Convergence*, New York, Oxford University Press, 2002.
9. EVANS Eric J., *Thatcher and Thatcherism*, 2nd Edition, London, Routledge, 2004.
10. GAMBLE Andrew, *Between Europe and America. The future of British Politics*, Basingstoke, Palgrave Macmillan, 2003.

11. GEORGE Stephen, *An Awkward Partner: Britain in the European Community*, Oxford, University Press, Oxford, 1998.
12. GILLINGHAM John, *European Integration, 1950-2003: Superstate or New Market Economy?*, Cambridge, England, Cambridge University Press, 2003.
13. GRABBE Heather, HUGHES Kirsty, *Enlarging the EU Eastwards*, London, Royal Institute of International Affairs, 1998.
14. HARRIS Kenneth, *Thatcher*, London, Fontana Collins, 1989.
15. HASSAN Gerry, *After Blair: Politics after the New Labour Decade*, London, Lawrence & Wishart, 2007.
16. JONES Alistair, *Britain and the European Union*, Edinburgh, Edinburgh University Press, 2007.
17. KITZINGER U. W., *Diplomacy and Persuasion: How Britain joined the Common Market*, London, Thames & Hudson, 1973.
18. LAYBOURN Keith, *Fifty Key Figures in Twentieth Century British Politics*, London, Routledge, 2002.
19. MOORE Lynden, *Britain's Trade and Economic Structure: The Impact of the European Union*, London, Routledge, 1999.
20. PRICE Victoria Curzon, LANDAU Alice, WHITMAN Richard G., *The Enlargement of the European Union: Issues and Strategies*, London, Routledge, 1999.
21. RIDDELL Peter, *The Thatcher Era and its Legacy*, Cambridge, Massachusetts, Blackwell Publishers, 1993.
22. ROSS Cameron, *Perspectives on the Enlargement of the European Union*, Boston, Brill Leiden, 2002.
23. SALMON Patrick, HAMILTON Keith, TWIGGE Stephen, *Documents on British Policy Overseas, Series III, Volume VII, German Unification*, Oxon, Routledge, 2010.
24. SKIDELSKY Robert., *Thatcherism*, Oxford, Blackwell, 1989.
25. STEINBERG Deborah Lynn, JOHNSON Richard, *Blairism and the War of Persuasion. Labour's Passive Revolution*, London, Lawrence & Wishart, 2004.
26. THATCHER Margaret, *Statecraft – Strategies for a Changing World*, London, Harper Collins Publishers, 2003.

27. THATCHER Margaret, *The Downing Street Years*, London, Harper Collins, 1993.
28. THOMSON Juliet S., THOMPSON Wayne C., *Margaret Thatcher: Prime Minister Indomitable*, Boulder, CO., Westview Press, 1994.
29. URBAN George, *Diplomacy and Desillusion at the Court of Margaret Thatcher: An Insider's View*, London, I.B. Tauris, 1996.

Lucrări generale.

1. ARCHER Clive, *The European Union, Structure and Process*, third edition, London, Continuum, 2000.
2. ARNDT Sven, MILNER Chris., *The World Economy, Global Trade Policy*, Oxford, Blackwell, 1995.
3. ATKINSON Anthony B., PIKETTY Thomas, *Top Incomes over the Twentieth Century: A Contrast between European and English-speaking Countries*. Oxford, Oxford University Press, 2007.
4. BACHE Ian, FLINDERS Matthew, *Multi level Governance*, Oxford, Oxford University Press, 2004.
5. BALDWIN Richard E., *Towards an Integrated Europe*, London, Centre for Economic Policy Research, 1994.
6. BARTOLINI Stefano, *Between Europe and the Nation-State: The Reshaping of Interests, Identities and Political Representation*, Florence, European University Institute, 1999.
7. BECK Ulrich, *What is Globalization?*, Cambridge, Polity Press, 1999.
8. BEETHAM David, LORD Christopher, *Legitimacy in the European Union*, London, Longman, 1998.
9. BELLAMY Alex J., *International Society and Its Critics*, Oxford, Oxford University Press, 2005.
10. BLIN Oliver, *Les Institutions communautaires*, Paris, Ellipses, 2001.
11. BÖRZEL Tanja A., CICHOWSKI Rachel A., *Law, Politics and Society*, Oxford, University Press Oxford, 2003.
12. BRUNETEAU Bernard, *Histoire de l'unification européenne*, Paris, Armand Collin/Masson, 1996.
13. BURGESS Michael, *Federalism and European Union: The Building of Europe, 1950-2000*, London, Routledge, 2000.
14. BURGMANS Henri, *L'idée européenne, 1918-1965*, Bruges, Collège d'Europe, 1965.
15. BUZAN Barry, *The European Security Order Recast*, London, Pinter, 1990.

16. BUZAN Barry, *Security: A Framework for Analysis*, Boulder CO., Lynne Rienner, 1998.
17. BUZAN Barry, *People, States and Freedom*, Hemel Hempstead, Harvester Wheatsheaf, 2nd edition, 1991.
18. CAFRUNY Alan, ROSSENTHAL Glenda, *The State of the European Community, Vol. 2*, Boulder, Lynne Rienner, 1993.
19. CASTELLS M., *The Power of Identity*, Oxford, Blackwell, 1997.
20. CHRYSOCHOOU Dimitris N., *Theorizing European Integration*, London, Routledge, 2001.
21. COATES John D., *Models of Capitalism*. Cambridge, Polity, 2000.
22. CORBET R., JACOBS Fr., SHACKLETON M., *The European Parliament*, sixth ed., London, John Harper Publishing, 2005.
23. CORRY Dan, *Restating the Case for EMU: Reflections from the Left*, London, Institute for Public Policy Research, 1996.
24. COSGROVE - SACKS Carol, SANTOS Carla, *Europe, Diplomacy, and Development: New Issues in Eu Relations with Developing Countries*, New York, Palgrave, 2001.
25. COSGRAVE Patrick, *Thatcher: The First Term*, London, Bodley Head, 1985.
26. CROUCH C., *Shaping Institutions for Governance in the Wake European Monetary Union*, Oxford, Oxford University Press, 2000.
27. DĂRĂBANȚ Maria, *Aspecte economice britanice în perioada 1970 – 2000*, București, Editura Universitară, 2010.
28. DEDMAN Martin, *The origins and development of the EU, 1945-1995. A history of european integration*, London/New-York, Routledge, 1996 .
29. DINAN Desmond, *Ever closer union: An introduction to the European integration*, London, Macmillan Press, 1999.
30. DRAKE Helen, *Delors: Perspective of a European Leader*, London, Routledge, 2000.
31. DYSON Kenneth, *European States and the Euro: Europeanization, Variation, and Convergence*, New York, Oxford University Press, 2002.
32. ELGSTRÖM Ole, JÖNSSON Christer, *European Union Negotiations: Processes, Networks and Institutions*, London, Routledge, 2005.

33. *Enciclodie Française*, tom IX, Paris, 1964.
34. ERBES Robert, *L'Integration economique internationale*, Paris, Press Universitaires de France, 1966.
35. ERIKSEN E.O., FOSSUM J.E., *Democracy in the European Union*, London, Routledge, 2000.
36. ERIKSON Carolly, *Lilibet: An Intimate Portrait of Elizabeth II*, London, Macmillan, 2005.
37. FAUCHER - KING Florence, LE GALES Patrick, ELLIOTT Gregory, *The New Labour Experiment: Change and Reform under Blair and Brown*, Stanford, CA., Stanford University Press, 2010.
38. FILIPPOV Mikhail, *Designing Federalism: A Theory of Self-Sustainable Federal Institutions*, Cambridge, Cambridge University Press, 2004.
39. FONTAINE Pascal, *Construcția europeană de la 1945 până în zilele noastre*, Iași, Institutul European, 1998.
40. FORMAN F. N., *Constitutional Change in the United Kingdom*, London, Routledge, 2002.
41. FRASER Elizabeth, *The Problems of Communitarian Politics: Unity and Conflict*, New York, Oxford University Press, 1999.
42. FRASER Cameron, *The EU on the International Scene*, Bruxelles, 2002.
43. GALLOWAY David, *The Treaty of Nice*, Sheffield, Sheffield Academic Press, 2001.
44. GAFFNEY John, *Political parties and the European Union*, London, Routledge, 1996.
45. GELLNER Ernest, *Conditions of Liberty*, London, Hamish Hamilton, 1994.
46. GEORGE Stephen, *An Awkward Partner, Britain in the European Comunity*, Ediția a III-a, New York, Oxford University Press, 1998.
47. GERVEN Walter van, *The European Union: A Polity of States and Peoples*, Oxford, Hart Publishing, 2005.
48. GLYNN Sean, BOOTH Alan, *Modern Britain: An Economic and Social History*, London, Routledge, 1996.

49. GOLDSTEIN Leslie F., *Constituting Federal Sovereignty*, Baltimore, MD, Johns Hopkins University Press, 2001.
50. GÖRTEMAKER Manfred, *Britain and Germany in the Twentieth Century*, London, Berg Publishers, 2006.
51. GRABBE Heather, *Profiting from EU Enlargement*, London, Centre for European Reform, 2001.
52. GRAY John, *Enlightenment's Wake: Politics and Culture at the Close of the Modern Age*, London, Routledge, 1995.
53. GRIFFITHS Martin, *Realism, Idealism, and International Politics: A Reinterpretation*, New York, Routledge, 1992.
54. GRUNDZINSKI Przemislav, HAM Peter van, *A Critical Approach to European Security : Identity and Institutions*, London & New York, Pinter, 1999.
55. HAYWARD Jack, MENON Anand, *Governing Europe*, Oxford, Oxford University Press, 2003.
56. HEATH Anthony, JOWWELL Roger, CURTICE John - *The Rise of New Labour*.Oxford, Oxford University Press, 2001.
57. HENDERSON Karen, *Back to Europe: Central and Eastern Europe and the European Union*, London, UCL Press, 1999, part III.
58. HIX Simon, LORD Christopher, *Political Parties in the European Union*, London, Macmillan, 1997.
59. HIX Simon, *The Political System of the European Union*, London, Macmillan, 1999.
60. HOWELL David, *The Edge of Now*, London, Macmillan, 2000.
61. HUGHES K., GRABBE Heather, SMITH E., *Attitudes of the Central and East European Countries to Integration*, Discussion Paper No. IGS99/3, Institute for German Studies, University of Birmingham, 1999.
62. HUTCHINGS Robert L., *American Diplomacy and the End of the Cold War: An Insider's Account of U.S. Policy in Europe, 1989-1992*, Washington D.C., The Woodrow Wilson Center Press, Baltimore and London, The John Hopkins University Press, 1997.

63. HUNTINGTON Samuel., *The Clash of Civilizations and the Remaking of World Order*, New York, Simon and Schuster, 1996.
64. JOERGES Christian, MENY Yves, WEILER J.H.H., *What Kind of Constitution for What Kind of Polity?*, Responses to Joschka Fischer, San Domenico di Fiesole, Italy, Robert Schuman Centre for Advanced Studies, 2000.
65. JOLLY Mette, *The European Union and the People*, New York, Oxford University Press, 2007.
66. JORGENSEN Knud Eric, *Reflectivist Approaches to European Governance*, London, Macmillan, 1998.
67. KAISER Karl, BRÜNING Martin, *East-Central Europe and the EU: problems of integration*, Bonn, Europa UnionVerlag, 1996.
68. KELLER Ivan Serge, *Fondements et etapes de la construction europeenne*, Paris, PUF, 1997.
69. KEOHANE Robert O., HOFFMANN Stanley, *The New European Community: Decision-Making and Institutional Change*, Boulder CO., Westview Press, 1991.
70. KEOHANE Robert O., NYE Joseph, HOFFMANN Stanley, *After the Cold War, International Institutions and State Strategies in Europe, 1989-1991*, Cambridge, Harvard University Press, 1992.
71. KOK Wim, *Enlarging the European Union: Achievements and Challenges*, Florence, European University Institute, 2003.
72. KRAMSCH Olivier, HOOPER Barbara, *Cross-Border Governance in the European Union*, New York, Routledge, 2004.
73. KRAUSE Keith, *Culture and Security*, London, Frank Cass, 1999.
74. LACEY Robert, *Monarch: The Life and Reign of Elizabeth II*, London, Simon & Schuster, 2003.
75. LAFFAN Brigid, O'DONNELL R., SMITH M., *Europe's Experimental Union: Rethinking Integration*, London, Routledge, 2000.
76. LANDAU Alice, *External dimensions and geopolitical determinants of the European construction*, in *Regional Integration Process, European Union/Southern Africa Development Community*, Bordeaux, CEAN, 1995.

77. LANGEWIESCHE Karl R., *Romania and Bulgaria - In Quest of Development and Integration*, Report n. 61, Brussels, European Trades Union Institute, 1999.
78. LAURSEN Finn, VANHHMACKER Sophie, *The Intergovernmental Conference on Political Union Institutional Reform*, Leiden/Boston, Martinus Nijhoff Publishers, 1992.
79. LEE Christopher, *This Sceptered Isle: Twentieth – Century*, London, Penguin Books BBC Books, 2000.
80. LEWIS Jane, SURENDER Rebecca, *Welfare State Change: Towards a Third Way*, Oxford, Oxford University Press, 2004.
81. LINZ Juan J., STEPAN Alfred, *Problems of Democratic Transition and Consolidation: Southern Europe, South America, and Post-Communist Europe*, Baltimore, MD, Johns Hopkins University Press, 1996.
82. LISTER Marjorie, *New Perspectives on European Union Development Cooperation*, Boulder, CO., Westview Press, 1999.
83. LUDLOW Peter, *The Making of the European Monetary System: A Case Study of the Politics of the European Community*, London, Butterworth Scientific, 1982.
84. LYOTARD Jean François, *The Postmodern Condition*, Manchester, Manchester University Press, 1984.
85. MAJOR John, *Europe: A Future That Works*, Second Annual William and Mary Lecture, Leiden, the Netherlands, London, 7 Sept. 1994.
86. MAJOR John, *Discursul de la Universitatea din Leiden*, Olanda, în 7 septembrie 1994, pe www.johmmajor.co.uk./page1123.html.
87. MAJONE Giandomenico, *Towards a Fourth Arm of Government? Regulatory Statehood in The European Union*, Working Paper SPS, Bonn, European University Institute, 1995.
88. MANENT Pierre, *Cours familier de philosophie politique*, Paris, Fayard, 2001.
89. MARGA Andrei, *Filosofia unificării europene*, ediția a 4-a, adăugită și definitivă, EFES, Cluj-Napoca, 2003.

90. MARKS Gary, *Governance in the European Union*, Oxford, Oxford University Press, 1996.
91. MAYHEW Alan, *Recreating Europe*, Cambridge, Cambridge University Press, 1998.
92. McCORMICK John, *Să înțelegem Uniunea Europeană*, Bucuresti, Editura Codecs, 2006.
93. McKAY David, *Federalism and European Union: A Political Economy Perspective*, New York, Oxford University Press, 1999.
94. McLEOD Ian, *Legal Method*, ediția a III-a, Basingstoke, MacMillan, 1999.
95. MICOSSI Stefano, TOSATO Gian Luigi, *The European Union in the 21st Century. Perspective from the Lisbon Treaty*, Brussels, Center for European Policy Studies, 2009.
96. MILIBAND David, *Discurs ținut în Camera Comunelor*, HC Debate, 16 iunie, 2008, c708.
97. MISSIROLI Antonio, EMMANOUILIDIS Janis, *Implementing Lisbon: the EU Presidency's other (rotating) half*, European Policy Centre, Policy Brief, decembrie 2009, 2.
98. MITSILEGAS Valsamis, MONAR Jorg, REES Wyn, *The european Union and International Security. Guardian of the people*, Basingstoke, Palgrave, Macmillan, Houndmills, 2003.
99. MORGENTHAU Hans J., *Politics among Nations*, New York, Knopf, 1960.
100. MOUSSIS Nicolas, *Manuel de l'Union Europeenne; institutions et politiques*, Rixensart, European Study Service, 1996.
101. NARDIN Terry, *Law, Morality and the Relation of States*, Princeton, N.J., Princeton University Press, 1983.
102. NELSEN Brent, STUBB Alexander, *The European Union: Readings on Theory and Practice of European Integration*, Boulder CO, Lynne Rienner, 1994.
103. NEUNREITHER Karl Heinz, WIENER Anje, *European Integration After Amsterdam: Institutional Dynamics and Prospects for Democracy*, Oxford, Oxford University Press, 2000.

104. NORMAN Peter, *The Accidental Constitution: The Story of the European Convention*, Brussel, Eurocoment, 2003.
105. NUGENT Neill, *The politics and government of the European Union*, London, Macmillan, 1999.
106. O'NEILL Martin, *The Politics of European integration, A Reader*, London/New York, Rotledge, 1996.
107. ONUF Nicholas, *World of Our Making*, Columbia SC, University of South Carolina Press, 1989.
108. PELKMANS Jaques, *Integrarea europeană, Metodă și analiză economică*, București, IER, 2003.
109. PRESTON Christopher, *Enlargement & Integration in the European Union*, London, Routledge, 1997.
110. RENGGER Nicholas John, *International Relations, Political Theory, and the Problem of Order: Beyond International Relations Theory?*, London, Routledge, 2000.
111. REDMOND John, ROSENTHAL Glenda G., *The Expanding European Union, Past, Present, Future*, London, Lynne Rienner Publishers, 1998.
112. RIFKIN Jeremy, *The European Dream: How Europe's Vision of the Future is Quietly Eclipsing the American Dream*, Oxford, Polity Press, 2004.
113. ROSAMOND Ben, *Theories of European Integration*, Houndmills, Basingstoke, Palgrave, 2000.
114. ROSAS A., ANTOLA E., *A Citizens' Europe*, London, Sage, 1995.
115. SCHARPF Fritz W., *Governing in Europe - Effective and Democratic?*, Oxford, Oxford University Press, 1999.
116. SCHAUBLE Wolfgang, LAMERS Karl, *Reflections on European Policy*, CDU/CSU Discussion Document, Bonn, 1994.
117. SCHULZE Hagen, *Stat și națiune în istoria europeană*, Iași, Editura Polirom, 2003.
118. SCHMITTER Philippe, *How to Democratize the European Union--and Why Bother?*, Lanham, MD, Rowman and Littlefield, 2000.
119. SELDON Anthony, *Blair: The Biography*, London, Free Press, 2004.

120. SOULET Jean, *Istoria comparată a statelor comuniste din 1945 până în zilele noastre*, Iasi, Polirom, 1998.
121. SWEET Alec Stone, *The Judicial Construction of Europe*, New York, Oxford University Press, 2004.
122. TEWDWR - JONES Mark, WILLIAMS Richard H., *The European Dimension of British Planning*, New York, Spon Press, 2001.
123. TILLY Charles, *The Formation of National States in Western Europe*, Princeton, Princeton University Press, 1975.
124. TSOUKALIS L., *The European Community and its Mediterranean Enlargement*, London, George Allen & Unwin, 1981.
125. TUSCHOFF Christian, BREZINSKI Joanne, LANCASTER Thomas D., *Compounded Representation in Western Europe*, London, Frank Cass, 1999.
126. VINCENT John, *Nonintervention and International Order*, Princeton, Princeton University Press, 1974.
127. VINCENT John, *Human Rights and International Relations*, Cambridge, Cambridge University Press, 1986.
128. VINCENT John, *Foreign Policy and Human Rights: Issues and Responses*, Cambridge, Cambridge University Press, 1986.
129. WAEVER O., *Identity, Migration and the New Security Agenda in Europe*, London, Pinter, 1993.
130. WALLACE Helen, WEBB C., WALLACE William, *Policy Making in the European Community*, London, John Wiley, 1977.
131. WALLACE WILLIAM, *The Dynamics of european integration*, London, Printer/RVA, 1990.
132. WALLACE William, *The Transformation of Europe*, London, RIIA, Pinter, 1989.
133. WALLIS Diana, *Forgotten Enlargement*, London, Centre for Reform, 2002.
134. WENDT Alexander, *Social Theory of International Politics*, Cambridge, Cambridge University Press, 1999.

135. WESSELS Wolfgang, MAURER Andreas, MITTAG Jürgen, *Fifteen into One? The European Union and Its Member States*, Manchester, England, Manchester University Press, 2003.
136. WIGHT Martin, *International Theory: The Three Traditions*, London, Harper Collins Academic, 1991.
137. WITTE Bruno de, *Ten Reflections on the Constitutional Treaty for Europe*, Florence, European University Institute, 2003.
138. YOUNG John W., *Britain and European Unity, 1945-1992*, Basingstoke, Palgrave Macmillan, 1993.
139. YOUNG Hugo, *One of Us*, London, Pan, 1990.
140. YOUNG Hugo, *This Blessed Plot: Britain and Europe from Churchill to Blair*, London, Macmillan, 1999.
141. YVARS Bernard, *Economie de l'Union Européenne*, Paris, Dunod, 2001.
142. ZIELONKA Jan, *Explaining Euro-Paralysis*, Basingstoke, Macmillan Press, 1998.
143. ZLOCH – CHRISTY Iliana, *Eastern Europe and the World Economy, Challenges of Transition and Globalization*, Cheltenham, Edward Elgar, 1998.
144. ZORGBIBE Charles, *Histoire de la construction européenne*, Paris, PUF, 1993.

Articole.

1. *Adapter les institutions pour réussir l'élargissement*, în „Bulletin of the European Union”, Supplement Number 2, 2000.
2. APPELDOORN Bastiaan van, *Transnationalization and the restructuring of Europe's socioeconomic order: social forces in the construction of 'embedded liberalism*, în „International Journal of Political Economy”, 28, 1, 1998.
3. AVERY Graham, *Endgame for EU Enlargement*, în „Prospect”, 76, July, 2002.
4. BAKER David, GAMBLE Andrew, LUDLAM Steve, *The Parliamentary Siege of Maastricht 1993: Conservative Divisions and British Ratification*, în „Parliamentary Affairs”, 47, 1994.
5. BALDWIN David A., *Security studies and the end of the cold war*, în „World Politics”, 48, 1997.
6. BALDWIN Richard E., *The eastern enlargement of the European Union*, în „European Economic Review”, 39, 4, 1995.
7. BARTOLINI Stefano, *Tra formazione e trascendenza dei confini. Integrazione europea e stato-nazione* [Between boundary-building and boundary-breaking: European Integration and the Nation-State], în „Rivista Italiana di Scienza Politica” [Italian Political Science Review] 2, August, 2004.
8. BAUER Patricia, *Eastward enlargement—benefits and costs of EU entry for the transition countries*, în „Intereconomics”, January-February 1998.
9. BEREJIKIAN Jeffrey, DRYZEK John S., *Reflexive action in international politics*, în „British Journal of Political Science”, 30, 2, 2000.
10. BLAIR Tony, *Discursul de la Stftung Friedrich-Ebert*, Bonn, 30 mai, 1995.
11. BLAIR Tony, *Discurs rostit în cadrul Parlamentului European*, 23 iunie 2005.
12. BLAIR Tony, *Britain and the Future of Europe*, speech in Warsaw, 6 October 2000.

13. BOGDANOR Vernon, *The Future of the European Community: Two Models of Democracy*, în „Government and Opposition 21”, no. 2, April, 1986.
14. BÖRZEL Tanja A., *Mind the Gap! European Integration between Scope and Level*, în „Journal of European Public Policy 12”, no. 2, April, 2005.
15. BULL Hedley, *Civilian power Europe: a contradiction in terms?*, în „Journal of Common Market Studies”, 21(2), 1982.
16. CLOSA C., *Citizenship of the Union and nationality of member states*, în „Common Market Law Review”, 32, 1996.
17. CORRY Dan, MICHIE J., *EMU: The Left Debate*, Sheffield, PERC Policy Papers No. 4, 1997.
18. COWLES M. Green, *Setting the agenda for a new Europe: The ERT and the EC 1992*, în „Journal of Common Market Studies”, 33(4) 1995.
19. CURTIN Deirdre, *The Constitutional Structure of the Union: A Europe of Bits and Pieces*, în „Common Market Law Review” 30, no. 1, February, 1993.
20. DAVOINE Lucie, MEDA Dominique, *Work More to Earn More? the Mixed Feelings of Europeans*, în „International Labour Review”, Volume 148, Issue 1/2, 2009.
21. DRĂGAN Gabriela, *Tratatul de la Lisabona – un nou pas în crearea unei Europe unite?*, în „Sfera Politicii”, volum, XVIII, nr. 5 (147), mai 2010.
22. DUFF Andrew, *Discurs ținut în cadrul Dezbaterii plenare din Parlamentul European asupra pregătirii Consiliului European după eșecul referendumului din Irlanda*, 18 iunie 2008.
23. DUISENBERG Wim, *More Doubt Cast on Cloning Safety*, în „Bloomberg News”, 6 iulie 2001.
24. FERRAJOL L., *Cittadinanza e diritti fondamentali*, în „Teoria Politica”, 9 (3), 1993.
25. FIERKE Karin M., WIENER Antje, *Constructing institutional interests: EU and NATO enlargement*, în „Journal of European Public Policy”, 6(5) 1999.
26. FISCHER Joschka, *From Confederacy to Federation: Thoughts on the Finality of European Integration*, speech in Berlin, 12 May 2000.

27. FRANKLIN Mark, MARSH Michael, McLAREN Lauren, *Uncorking the Bottle: Popular Opposition to European Unification in the Wake of Maasricht*, în „Journal of Common Market Studies”, 32, no. 4, December, 1994.
28. GALLAGHER Tom, *An article*, în „International Herald Tribune”, 23 July 1999.
29. GALLAGHER Stephen, *Towards a Common European Asylum System: Fortress Europe Redesigns the Ramparts*, în „International Journal”, Volume 57, Issue 3, 2002.
30. GRANT Charles, *Constitutional fudge. The EU's foreign policy arrangements are dysfunctional, so why is Britain trying to block plans to make them more effective?*, în „Guardian blog”, 19 June 2007.
31. GAREL – JONES Tristan, *Tories must Set Agenda for Tomorrow's Europe*, în „The Times”, 21 June, 1993.
32. GAREL – JONES Tristan, *The UK Presidency: An Inside View*, în „Journal of Common Market Studies”, 31, 1993.
33. GEORGE Stephen, *A Partnership of Nations: The British Government's White Paper on the Intergovernmental Conference*, în „European Access”, 3, 1996.
34. GHENEA Bogdan, *Guvernul britanic și Tratatul de Reformă, certitudinea pragmatismului britanic – incertitudinea viitorului constituțional al UE*, în „Sfera Politicii”, nr. 139, anul XVII, 2009.
35. GLENCROSS Andrew, *E Pluribus Europa?, Assessing the Viability of the European Union by Analogy with the Early American Republic* în „International Social Science Review”, Vol. 84, 2009.
36. H. M. Government, *Europe -- The Future*, în „Journal of Common Market Studies”, 23, 1984.
37. GROS Daniel, MICOSSI Stefano, *Two for the price of one?*, în „CEPS Commentary”, 2007.
38. HAMILTON C. B., WINTERS L. A., *Trade with Eastern Europe*, în „Economic Policy”, 14, 1992.
39. HASSNER Pascal, *Mensonage et illusion: les pathologies de l'échec*, în „Esprit”, January, 1995.

40. HILL Christopher, *The capability–expectations gap or conceptualising Europe's international role*, în „Journal of Common Market Studies”, 31 (3), 1993.
41. HOFFMAN Stanley, *Europe's Identity Crisis Revisited*, în „Daedalus” 123, no. 2, Spring 1994.
42. HOSKYNS Sir John, *Why the Single Market Programme is in Trouble*, în „Director”, 31, (13 Martie), 1989.
43. HUGHES Kirsty, *The British Debate on EU Constitution: Can the Referendum be Won?*, Forthcoming in Nowa Europa (European Center Natolin in Warsaw), London, January 2005.
44. HYLARIDES Peter C., *A Year of Problems*, în „Contemporary Review”, vol. 281, octombrie, 2002.
45. HYLARIDES Peter C., *Europe and the New Constitution*, în „Contemporary Review”, vol. 285, November 2004.
46. IVAN Paul, PANAITI Mihai, CIUCU Ciprian, UZUNA Robert, *Uniunea Europeană se adaptează din mers Tratatului de la Lisabona*, „Centrul Român pentru Politici Europene, Policy Memo”, no.6, ianuarie, 2010.
47. JASPER William F., *European Superstate in the Making: Over the Course of Half a Century, the Architects of the European Union's Various Incarnations Have Lied to Conceal Their True Goal of a Socialist Regional Superstate*, în „The New American”, Volume 18, May 6, 2002.
48. JENKINS Peter, *Brussels Haggles while Europe Yearns*, în „Independent”, 30 June 1987.
49. JENKINS Peter, *How Britain can Avert a Two-Tier Europe*, în „Independent”, 7 Martie, 1989.
50. JORGENSEN K.E. et al. - *Reflectivist approaches to European integration*, în „Journal of European Public Policy”, 2000.
51. JOVANOVIĆ Miroslav N., *Probing Leviathan: the eastern enlargement of the European Union*, în „European Review”, 5, 4, 1997.
52. KENNEDY D., WEBB D. E., *The limits of integration: Eastern Europe and the European Communities*, în „Common Market Law Review”, 30, 6, 1993.

53. KEOHANE Daniel, *A guide to the referenda on the European Constitution Treaty*, în „Centre for European Reform Briefing”, 2001.
54. KETTLE Martin, *Blair Puts Faith in Community Spirit*, în „Guardian”, 13 Mar. 1995.
55. KRAUSE Keith, *Theorizing security, state formation and the “Third World” in the postcold war world*, în „Review of International Studies”, 24, 1998.
56. KURPAS Sebastian, INCERTI M., SCHONLAU I., *Was Prospects for the European Constitutional Treaty ?*, în „EPIN Working Paper” 12, 2005.
57. KACZYNSKI P. M., AKULE D., BRAUN M., BROIN P., GEORGIOU K., LANGDAL F., LADA A., MOLLER A., PRIMATAROVA A., RICARD – NIHOUT G., SCHOUT A., SIITONEN A., *Lisbon five month on: Surveying the new EU political scene*, EPIN, „Commentary”, no.5/29 april, 2010, 1.
58. KURPAS Sebastian, CRUM Ben, SCHOUTHEETE Philippe de, KELLER Jacques, DEHOUSSE Franklin, ANDOURA Sami, MISSIROLI Antonio, HAGEMANN Sara, BRIBOSIA Hervé, *The Treaty of Lisbon: Implementing the Institutional Innovations*, în „Joint Study CEPS, EGMONT and EPC”, November, 2007.
59. KURPAS Sebastian, *The Treaty of Lisbon: How much Constitution is Left? An Overview of the Main Changes*, în „CEPS Policy Brief”, 147 (2007): 8-9.
60. LUCIER James P., *Constitution for a Euro Superstate; If a Draft Document Is Ratified, Brussels Will Assume the Lead in Foreign Policy Criminal Justice, Economic Planning and Issues That Parliaments Deal with Today*, în „Insight on the News”, 19 august, 2003.
61. LUDLOW Peter, *The UK Presidency: a View from Brussels*, în „Journal of Common Market Studies”, 31, 1993.
62. MAIR Peter, *Political Opposition and the European Union*, în „Government and Opposition”, 42, no. 1, Winter, 2007.
63. MAJONE G., *Mutual Trust, Credible Commitments and the Evolution of Rules for a Single European Market*, în „Robert Schuman Centre, Working Paper”, 95/1, Florence, European University Institute, 1995.
64. MAJOR John, *The Evolution of Europe*, în „Conservative Party News”, 11 Mar. 1991.

65. MAJOR John, *Raise your Eyes, there is a Land Beyond*, în „Economist”, 25 Sept. 1993.
66. MATHEWS Tuchman, *Redefining Security*, în „Foreign Affairs”, 68(2), 1989.
67. MADDOX Bronwen, *Irish Referndum: EU is coping without a constitution, so why bother?*, în „The Times”, 14 iunie 2008.
68. MacINTYRE Donald, MARSHALL Andrew, *Britain's European Crisis: Cabinet chose to ignore warnings*, în „The Independent”, 29 martie, 1994.
69. MAYHEW Alan, *Enlargement of the European Union: An Analysis of the Negotiations with the Central and East European Countries*, în „S.E.I. Working Paper”, no.39, Brighton, Sussex European Institute, December 2000.
70. MENY Yves, MULLER Pierre, QUERMONNE Jean-Louis, *Adjusting to Europe: The Impact of the European Union on National Institutions and Policies*, New York, Routledge, 1996.
71. MEUNIER Sophie, *What single voice? European institutions and EU-US trade negotiations*, în „International Organization”, 54, (1), 2000.
72. MILLER Vaughne, *The Treaty of Lisbon: an Uncertain Future*, în „House of Commons Lybrary”, 08/66, 2008.
73. MILNE Semas, *Eurosceptics and not too*, în „The Guardian”, 6 noiembrie 2009.
74. McSWEENEY Bill, *Durkheim and the Copenhagen school: A response to Buzan and Waever*, în „Review of International Studies”, 24, 1998.
75. MEARSHEIMER John, *Back to the future: instability in Europe after the cold war*, în „International Security”, 15, (1), 1990.
76. MENON Anand, *French Shift to Nato Hails End of the European Army Dream*, în „European”, 16-22 May 1996.
77. MENON Anand - *Defence Policy and Integration in Western Europe*, în „Contemporary Security Policy”, 17, 1996.

78. MESSERLIN Patrick, *The re-emergence of trade among the East European and Baltic countries: Commercial and other policy issues*, în „Economic Bulletin for Europe”, 48, 1996.
79. MILIBAND David, *Discursul ministrului de externe britanic din Camera Comunelor*, în „HC Debate”, 16 iunie, 2008, c708.
80. MORAN Thomas, *International Economics and National Security*, în „Foreign Affairs”, 69, 5, 1990–1991.
81. MARQUAND David, *Commentary: Tweaking the European Nerve*, în „Political Quarterly”, 66, 1995, 3.
82. MORAVCSIK Andrew, *In Defence of the 'Democratic Deficit': Reassessing Legitimacy in the European Union*, în „Journal of Common Market Studies”, 40, no. 4, December, 2002.
83. MORAVCSIK Andrew, *Negotiating the Single European Act: National Interests and Conventional Statecraft*, în „International Organization”, 45, no. 1, December, 1991.
84. *Österreich hat vergessen, daß es nicht das letzte westliche Land ist, sondern mitten in Europa liegt*, în „Die Presse”, 23 November 1998, www.diepress.at,
85. PAPAGEORGIU Alia, *The Lisbon Treaty, The UK, and the vote*, în „New Europe”, 5 mai 2008.
86. PEEL Quentin, *After the EEC Summit: Why it all went Wrong*, în „Financial Times”, 1 July 1985.
87. PEEL Quentin, *Mrs. Thatcher Finds the Middle Ground*, în „Financial Times”, 4 Dec. 1986.
88. PEEL Quentin, PAULY W. Louis, *The Politics of European Monetary Union: National Strategies, International Implications*, în „International Journal”, 47, 1991-1992.
89. PEERS Steve, *The proposed Reform Treaty for the European Union*, în „Statewatch”, June, 2007, 3-7.
90. PLATTNER Marc F., *Sovereignty and Democracy*, în „Policy Review”, 2003.

91. PALMER John, *The European Union is not in crisis it is in deep crisis*, în „European Policy Centre”, 18 iunie 2005.
92. PATTEN Chris, *Brussels reaffirms its commitment to rebuild Balkans*, în „Guardian Weekly”, 16 March 2000.
93. PEERS Steve, *An ever closer waiting room? The case of Eastern European accession to the European economic area*, în „Common Market Law Review”, 32, 1995.
94. PRESTON Cristopher, *Obstacles to the EU enlargement: the classical community method and the prospects for a wider Europe*, în „Journal of Common Market Studies”, 33, 3, 1995.
95. PRICE V. Curzon, *Residual obstacles to trade in the Single European Market: are standards finished as non-tariff barriers?*, în „Euryopa articles et conférences”, Vol. I, 1996.
96. PRIDHAM G., *Environmental policies and problems of European legislation in Southern Europe*, în „South European Society and Politics”, summer 1996.
97. PRODI Romano, *Speech to the European Parliament*, Strasbourg, 14 September 1999, SPEECH/99/114, europa.eu.int/rapid/start/cgi/guesten.ksh?p_action.gettxt=gt&doc=SPEECH/99/114|0|RAPID&lg=EN. *New Agenda*, în „Business Central Europe”, October 1999.
98. RADAELLI Claudio M., *Whither Europeanization? Concept Stretching and Substantive Change. Paper presented to the annual Conference of the Political Studies Association*, London, 10-13 April, 2000; în „European Integration online Papers”, 4/8.
99. RHODES Rod, - *The hollowing out of the state*, în „Political Quarterly”, Vol. 65, 1994.
100. RUSSELL Conrad, *New Labour: Old Tory Writ Large?*, în „New Left Review”, Volume a, Issue 219, 1996.
101. SANDHOLTZ Wayne, *Choosing Union: Monetary Politics and Maastricht*, în „International Organization”, 47, 1993, 1-39.

102. SCHAFFER Gavin, *Shades of Grey: Following the Controversy Unleashed by the Appearance of BNP Leader Nick Griffin on BBC's Question Time*, Gavin Schaffer Explores the Long-Running Tensions within the Corporation over Race Relations, în „History Today”, Volum 60, ianuarie 2010.
103. SCHMITTER Philippe C., *The European Community as emergent and dominant form of political organization*, în „Working Paper”, No. 26, Juan March Institute, Madrid, 1991.
104. SCHUMANN William R., *Transparency, Governmentality, and Negation: Democratic Practice and Open Government Policy in the National Assembly for Wales*, în „Anthropological Quarterly”, Volume 80, Issue 3, 2007.
105. SHARPF Fritz, *Community and Autonomy: Multilevel Policy-Making in the European Union*, în „Robert Schuman Centre Working”, Paper 94/1, Florence: European University Institute, 1994.
106. SMITH Julie, „How to Loose Friends and Influence – the UK and the New Member States”, în „Federal Trust”, 19 (2006): 3-4.
107. STEOHENS Philip, *Major Plays Safe by Denying Dehaene*, în „Financial Times”, 27 June, 1994.
108. STAMPP Kenneth, *The Concept of a Perpetual Union*, în „Journal of American History”, 65, no. 1, June 1978, 28.
109. STAN V., *Cu spatele la Europa...*, în „Sfera Politicii”, 65, 1998.
110. ȘERBAN Radu, *Contribuții britanice la salvarea finanțelor grecești*, pe www.euractiv.ro
111. ȘERBAN Radu, *Marea Britanie și guvernarea economică europeană*, 9 decembrie 2010, pe www.euractiv.ro
112. THATCHER Margaret, *Discursul de la Bruge*, 20 septembrie, 1988, în <http://www.margaretthatcher.org/speeches/displaydocument.asp?docid=107>
113. TUCĂ Victor-Iulian, *Istoria unui eșec: Constituția Europeană*, în „Sfera Politicii”, nr.118, în <http://www.sferapoliticii.ro/sfera/118/art3-tuca.html>

114. THEBORN Goran, *At the birth of second century sociology: times of reflexivity, spaces of identity and no theory*, în „British Journal of Sociology”, 51, 1, 2000.
115. TUGENDHAT Christopher, *Out of Step to a United Europe*, în „The Times”, 21 Jan. 1986.
116. TRESCHER Alexander, *How to Federalize the EU ... And Why Bother?*, în „Journal of European Public Policy”, 12, no. 3, June 2005.
117. TRUICĂ Gilda, *Dificultățile ratificării Constituției Europene - Un impas pentru proiectul politic european?*, în „Colecția de Studii IER”, nr. 12, București, august, 2005.
118. VERHEUGEN Günter, *EU wants to be sure Romania will go on with the process of accession no matter what*, în „Nine O'Clock”, 29 October 1999, www.nineoclock.ro/ARHIVA/ARCH.html
119. WAEVER O., *Territory - Authority and Identity: The Late Twentieth Century Emergence of Neo-Medieval Political Structures in Europe*, în „Working Paper” (Centre for Peace and Conflict Research), Copenhagen, 1992.
120. WALLACE William, *Europe after the cold war: interstate order or post-sovereign regional system?* în „Review of International Studies”, 25, (Special Issue) 1999.
121. WALLACE William, *Treaty too Far*, în „The World Today”, vol. 61, July 2005.
122. WALLACE William, SPRIT Martin, *Coming to terms with Germany*, în „The World Today”, 46, Aprilie, 1990.
123. WALKER Martin, *Europe's Existential Crisis*, în „The Wilson Quarterly”, Volume 25, Issue 4, 2001.
124. WAYNE Sandholtz, *Choosing Union: Monetary Politics and Maastricht*, în „International Organization”, 47, 1993.
125. WEILER J., *The transformation of Europe*, în „Yale Law Journal”, 100, 8, 1991
126. WEINER Michael, *Security, Stability, and International Migration*, în „International Security”, 17, 3, 1992–1993.

127. WHITE Stephen, McALLISTER Ian, LIGHT Margot, *Enlargement and the new outsiders*, în „Journal of Common Market Studies”, Vol. 40, No. 1, 135-53, 2002.
128. WINN Neil, *The future development of external europe: From Maastricht I to Maastricht II*, în „National Security Studies Quarterly”, 2, 3, 1996.
129. WINN Neil, *The proof of the pudding is in the eating: The EU joint action as an effective foreign policy instrument?*, în „International Relations”, 13, 6, 1997.
130. WINN Neil, *Europe, une question d'identité*, în „Projet”, 255, 1998.
131. WINN Neil, *Who gets what when and how? The contested disciplinary and political nature of governance and policy-making in the European Union*, în „Politics”, 18, 2, 1998.
132. WINN Neil, *Western Europe's international identity after Amsterdam: An evolutionary perspective*, în „International Journal of Political Studies”, 1, 2, 1999.
133. WITTE Bruno de, *Treaty Revision in the European Union: Constitutional Change Through International Law*, în „Netherlands Yearbook of International Law”, 35, 2004.
134. WYLES John, *EEC Summit -- President Mitterrand's Exocet*, în „Financial Times”, 7 Decembrie, 1983.

Periodice.

1. Anthropological Quarterly.
2. Conservative Party News.
3. Daily Telegraph, 2005, 2009.
4. Le Figaro, 30 Aug. 1994.
5. Financial Times, 1994-1995.
6. Hansard.
7. History Today.
8. Independent, 9 Septembrie 1988.
9. Independent, ianuarie 1991.
10. Insight on the News.
11. International Labour Review.
12. International Journal.
13. Journal of Common Market Studies.
14. National Security Studies Quarterly.
15. New Left Review.
16. Newsline, 24 January 2000.
17. Policy Review.
18. Political Quarterly.
19. Reuters, 27 January 2000.
20. Review of International Studies
21. RFE/RL Newsline, 15 December 1997.
22. RFE/RL Newsline, 5 November 1998.
23. RFE/RL Newsline, 15 July 1999.
24. RFE/RL Newsline 27 October 1999.
25. Sfera Politicii.
26. Statewatch.
27. The Economist, 25 January 2001.
28. The Guardian, 26 Ianuarie 1989.
29. The Guardian, 14 March 2000.
30. The Guardian, 2009, 2010.

31. Times on Line, 25 June 2002.
32. Timesonline.co.uk
33. The New American
34. The Times, 14 Nov. 1978.
35. The Week in Europe, 21 July 1994.
36. The Wilson Quarterly

Publicații și declarații oficiale ale unor instituții. Surse electronice.

1. *Bulletin of the European Communities*, No. 6, 1993, Paragraph I.13.
2. *Bulletin of the European Union*, No. 3, 1998, paragraph I.10.
3. *Bulletin of the European Communities, Supplement 1-* 1987.
4. *Business Central Europe*, October 1998.
5. *Conclusions of the Presidency. Economic and Social Situation*, (http://www.europarl.europa.eu/summits/luxemburg2/lux_en.pdf).
6. *Declarația rezistenței europene*, Geneva, 1944.
7. Department of European Integration, *Immediate measures of the Government of Romania in the perspective of opening the negotiations for accession to the European Union*, October 1999.
8. European Communities, Committee for the Study of Economic and Monetary Union, *Report on Economic and Monetary Union in the European Community*, Aprilie, 1989.
9. European Commission, *Social Dimension of the Internal Market*, COM, (89), 248 final, May, 1989.
10. EU, Commission of the European Communities, *Communication from the Commission to the Council and the European Parliament on a Common Policy on Illegal Immigration*, 15 November 2001; and *Green Paper on a Community Return Policy on Illegal Residents*, 10 April 2002
11. EU, European Council, *Presidency Conclusions, European Council Meeting in Laeken*, 14 and 15 December 2001, 11.
12. EU, European Council, *Presidency Conclusions, European Council Meeting in Seville*, 21 and 22 June 2002, 9.
13. *European Voice*, 20 January 2000.
14. EU Commission, *Agenda 2000, Opinion of the Commission on the Application for Membership of Respectively Bulgaria, Estonia, Hungary, Latvia, Lithuania, Poland, Czech Republic, Romania, Slovenia, Slovakia*, Docs 97/11-20, 15 July 1997.

15. EU Commission, Agenda 2000, Vol. 1, *For a Stronger and Wider Union*, COM 97 2000, 15 July 1997.
16. Foreign Affairs Committee, Uncorrected Evidence, 10 Octombrie, 2007.
17. Foreign and Commonwealth Office, *A Partnership of Nations: The British Approach to the European Union Intergovernmental Conference 1996*, London, 1996.
18. General Information. Completion of the Internal Market, (Vezi http://www.europarl.europa.eu/summits/milan/mil_en.pdf).
19. *Hansard* (Arhiva dezbaterilor din Camera Comunelor), 5th set. 958 (14 Nov. 1978), col. 214.
20. *Hansard*, noiembrie – decembrie, 1991.
21. House of Lords - Select Committee on the European Communities, *Economic and Monetary Union and Political Union, Parliamentary Ners HL 88-i* (1989-90).
22. House of Commons, Treasury and Civil Service Select - Committee, *European Monetary Union: Minutes of Evidence, 25 July 1990, Parliamentary Papers HC 620*, 1989-1990.
23. Laeken – *European Commission*, ec.europa.eu/governance/impact/background/..laeken_concl_en.pdf.
24. Meeting of the Association Council between the European Union and Romania - Joint Press Release, EU/Romania.
25. *Official Journal of the European Communities. Annex. Debates of the European Parliament*, 1989-90, no. 3-383/155.
26. *Official Journal of the European Communities: Debates of the European Parliament*, 12 Dec. 1991, No. 3-412/232-6.
27. *Official Journal of the European Communities: Debates of the European Parliament*, 8 July 1992, No. 3-420/139-43.
28. *Survey of Current Affairs*, London, Foreign and Commonwealth Office, Vol. 27, No. 4, 1997.
29. The British approach to the European Union IGC 1996 , A Partnership of Nations, London, Foreign Office, 1996.

30. Transcript of the *Churchill Memorial Lecture, Foreign and Commonwealth Office press release*, 19 Feb. 1991, 13.
31. United Nations Economic Commission for Europe, *Economic Survey of Europe in 1996-1997*, New York and Geneva, 1997.
32. www.infoeuropa.ro
33. www.rcc.ro
34. www.trafic.media.ro
35. [www.scribd.com/doc/29863395/Consiliul European](http://www.scribd.com/doc/29863395/Consiliul-European)
36. XXXX – *Qui fait quoi dans L'Union Européenne?*, Commission Européenne, Luxembourg: Office des publications officielles des Communautés européennes, 2001.